

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΑΛΕΞ. ΝΙΚΗΤΑ, δ.Φ.

Ἐντεταλμένου ὑφηγητοῦ

τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας

ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΙΣ ΑΡΧΙΛΟΧΟΥ ἄπ. 67a (D.)

Ἡ παράδοσις τοῦ κειμένου εἰς εὐάριθμα σημεῖα τοῦ ἀποσπάσματος 67a (D.) τοῦ Ἀρχιλόχου δημιουργεῖ μετρικὰ καὶ ἐρμηνευτικὰ προβλήματα, τὰ ὅποια ἔχουν ἀπασχολήσει ἰδιαιτέρως τὴν σύγχρονον ἐρευναν καὶ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ὁποίων ἀφοροῦν αἱ κατωτέρω παρατηρήσεις. Παραθέτομεν τὸ κείμενον ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Diehl¹ (Ἀρχιλ. ἄπ. 67a):

Θυμέ, θυμ' ἀμυγῶνοισι κήδεσιν κυκώμενε,
+ ἀνάδου +, δυσμενῶν δ' ἀλέξειν προσθαλῶν ἐναντίον
στέρνον, + ἐν δοκοῖσιν ἐχθρῶν + πλησίον κατασταθεῖς
ἀσφαλέως· καὶ μήτε νικῶν ἀμφάδην ἀγᾶλλεο
μηδὲ νικηθεὶς ἐν οἴκῳ καταπεσὼν ὀδύρεο.
ἀλλὰ χαρτοῖσιν τε χαῖρε καὶ κακοῖσιν ἀσχάλα
μὴ λήην· γίγνωσκε δ' οἷος ῥυσμὸς ἀνθρώπους ἔχει.

Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο παραδίδεται δλόκληρον μὲν εἰς τὸν Στοβαῖον², μερικῶς δὲ καὶ εἰς ἄλλους συγγραφεῖς· ὁ πρῶτος στίχος μνημονεύεται ὑπὸ

1. E. Diehl - R. Beutler, *Anthologia Lyrica Graeca*, fasc. 3, Iamborum Scriptores, Lipsiae 1954³, σ. 29 (= D. ἢ Diehl).

2. Ἰωάννου Στοβαίου Ἐκλογῶν Γ', κεφ. 20, «Περὶ ὀργῆς» 28 Ἀρχιλόχου (στ. 1-7), ἔκδ. Otto Hense, vol. I, Berolini 1894, σ. 544. Τὰ χαρῶγραφα τοῦ Στοβαίου, εἰς τὰ ὅποια παραδίδεται τὸ ἐν λόγῳ ἀπόσπασμα, εἶναι: S (= codex Vindobonensis Sambuci, saeculi XI

τοῦ Διον. Ἀλικαρνασσεῶς (ἄνευ ὁμῶς τοῦ ὀνόματος τοῦ ποιητοῦ) ὡς παράδειγμα τροχαϊκοῦ μέτρου³ καὶ οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι ὑπὸ τοῦ παροιμιογράφου Ἀποστολίου⁴. Πρὸς τούτοις ὁ Ἀριστοτέλης παραδίδει ἓνα σχετικὸν μὲ τὸν *θυμὸν* ἑλλιπῆ στίχον τοῦ Ἀρχιλόχου, παρατηρῶν μεταξὺ ἄλλων ὅτι ὁ ποιητὴς *διαλέγεται πρὸς τὸν θυμὸν*⁵, οὗ ἕνεκα ὁ στίχος οὗτος τίθεται ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν ἀμέσως μετὰ τὸ ἐν λόγῳ ἀπόσπασμα ὡς δευτερόν μέρος αὐτοῦ⁶ ἢ ὡς αὐτοτελὲς ἀπόσπασμα⁷ καὶ θεωρεῖται σχεδὸν ὑπὸ πάντων τῶν οἰκείων ἐν προκειμένῳ ἐρευνητῶν ὡς ἀνήκων εἰς τὸ αὐτὸ ὡς ἄνω ἀπόσπασμα⁸.

ineuntis), M (= codex Escorialensis Mendozae, saeculi XII ineuntis vel XI extremi) = M^d (= collatio Dindorfiana, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποίησεν ἐνταῦθα ὁ Hense, ἀντὶ τοῦ κῶδ. M, διὸ καὶ θὰ σημειώσωμεν ἐφεξῆς ὁμοίως πρὸς τὸν Hense τὸν κῶδ. M ὡς M^d), A (= codex Parisinus Gr. 1984, saeculi XIV) καὶ Tr (= editio Trincavelliana [1535-1536] ex codice Marciano XXIX [olim LXIX 1 et LXXXIX 3] membr., saeculi XV vel XVI, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποίησεν ὁ Hense). Πλείονα περὶ τούτων βλ. εἰς Hense, σ. LXVII (Notarum Tabula).

3. Διον. Ἀλικαρνασσεῶς «Περὶ συνθέσεως ὀνομάτων», § 17, ἔκδ. H. Usener—L. Rademacher, Lipsiae (Stuttgart) 1965, σ. 69: ... *εἰάν δὲ ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἀρχεται τροχαῖος ... θυμέ, θυμ' ἀμχανόισι κήδεσιν κυμώμενε...*

4. Μιχ. Ἀποστολίου τοῦ Βυζαντίου «Συναγωγὴ Παροιμιῶν καὶ Συνθήκη», ἔκδ. E. L. Leutsch, ἐν: Corpus Paroemiographorum Graecorum, Bd. II, Göttingen 1851 (ἀνατύπ. Hildesheim 1965), 18, 8a, σ. 718,12: *χαρτοῖσι χαῖρε καὶ κακοῖσιν ἀσχαῖζε μὴ λήην ῥίνωσκε δ' οἶος ῥιναμὸς ἀνθρώπου· ἔχει· Ἀρχιλόχου*. Π6. καὶ Max Treu, Archilochos, ἐν: Tusculum-Bücherei, München 1959 (σσ. 70-72, ἀπ. 67a D.), σ. 72 (διὰ περαιτέρω βιβλιογραφίαν).

5. Ἀριστοτέλους «πολιτικά» 8,7 1328a, ἔκδ. W. D. Ross, Oxonii 1957: ... *πρὸς γὰρ τοὺς συνήθεις καὶ φίλους ὁ θυμὸς αἶρεται μᾶλλον ἢ πρὸς τοὺς ἀγνώτας, ὀλιγορῆσθαι νομίσας, διὸ καὶ Ἀρχιλόχος προσηκόντως τοῖς φίλοις ἐγκαλὼν διαλέγεται πρὸς τὸν θυμόν*.

ῥὺ γὰρ δὴ παρὰ φίλων ἀπάγχει'.

καὶ τὸ ἄρχον δὲ καὶ τὸ ἐλευθέρων ἀπὸ τῆς δυνάμεως ταύτης ὑπάρχει πᾶσιν ἄρχικόν γὰρ καὶ ἀήτητον ὁ θυμὸς...

6. O Diehl, ἐθ. ἀν., κατατάσσει τὸν στίχον αὐτὸν ὡς ἀπ. 67b: —v—v—σὺ γὰρ δὴ παρὰ φίλων ἀπάγχει. Οὕτω καὶ ὁ Treu, ἐθ. ἀν., σσ. 72 καὶ 220.

7. O F. Lasserre—A. Bonnard, Archiloque. Fragments. Paris, Les Belles Lettres, 1958, σ. 39, κατατάσσουν τὸ ἐξεταζόμενον ἀπόσπασμα ὡς ἀπ. 118 καὶ τὸν ἑλλιπῆ στίχον ὡς ἀπ. 119 (= Lasserre). Οὕτω καὶ οἱ G. Tarditi, Archiloco (Collana di Testi Critici 2), Roma 1968, σ. 122: ἀπ. 105 καὶ σ. 123: ἀπ. 106 καὶ M. L. West, Iambi et Elegi Graeci, Vol. I, Oxoni 1971, σ. 50: ἀπ. 128 καὶ σ. 51: ἀπ. 129 ἀντιστοιχῶς.

8. Τοῦτο παρετήρησε τὸ πρῶτον ὁ Jacobs, ὅπερ δέχονται π.χ. καὶ οἱ: Diehl (π6.

Παράδοσις τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν γραφῶν⁹ καὶ αἱ μέχρι τοῦδε προταθεῖσαι διορθώσεις αὐτῶν:

στ. 2 ἀναδεν S M^d: ἀνᾶ δ' εὐ A: ἐνάδεν Tr: ἀνεχε Grotius¹⁰: ἀνα δέ Liebel¹¹, Lasserre, Tarditi: ἀνὰ δ' ἔχευ Bergk¹²: ἀντέχευ Hiller¹³: ἀναδῶ aut ἀνδῶ Buecheler¹⁴, Moore¹⁵: + ἀνάδν + Diehl: + ἀναδεν Hense: + ἀναδεν + Treu¹⁶: + ἀναδεν δυσμενῶν + West: ἀνα συ Pfeiffer¹⁷.

ἐνθ. ἀν., ἀπ. 67α καὶ ἀπ. 67b), Lasserre (ἐνθ. ἀν., ἀπ. 119 «fragmenta eiusdem carminis esse vidit Jacobs») καὶ Treu (ἐνθ. ἀν., σ. 220 «Die Zugehörigkeit zum gleichen Iambos wie 67a ergibt sich aus Aristoteles mit Sicherheit, wie Jacobs erkannte»). – Σημειώτεον ἐνταῦθα, ὅτι ἡ ἐκδοχὴ αὕτη δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ, διότι ἐλλεῖπει ἡ συνοχὴ τοῦ κεμένου. Ἐκ πρώτης ὄψεως ὁμοῦ δὲν φαίνεται νὰ συνηγορῇ ὑπὲρ τῆς ἐν λόγῳ ἐκδοχῆς τὸ γεγονός ὅτι εἰς μὲν τὸν ἐλλιπῆ τοῦτον στίχον γίνεται λόγος «περὶ φίλων», εἰς δὲ τὸ ἐξεταζόμενον ἀπόσπασμα ἀντιθέτως «περὶ ἐχθρῶν», καθὼς καὶ τὸ ὅτι ὁ Ἀρχίλοχος ὁμιλεῖ ἀκριβῶς περὶ θυμοῦ καὶ δὴ καὶ πρὸς φίλον (τοῦ, τὸν Γλαῦκον) εἰς τὸ ἀπόσπασμα 68 D. (βλ. κατωτ. ὑποσημ. 24). Πρὸς τοῦτοις καὶ τὰ ὡς ἄνω προλεγόμενα τοῦ Ἀριστοτέλους (πρὸς γάρ... ἐγκαλῶν) οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν πρὸς τὰ διαλαμβανόμενα εἰς τὸ ἐξεταζόμενον ἀπόσπασμα, τὸ ὅποιον μάλιστα, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς προσφωνήσεως καὶ καταλήγον εἰς γενικὴν παρατήρησιν ἢ διδάγμα (βλ. κατωτ., ὑποσημ. 82), παρουσιάζει πληρὴς καὶ ὠλοκληρωμένον περιεχόμενον (νόημα) καὶ δὲν προδίδει οἰανδήποτε συνέχειαν ἢ κενόν (καὶ ἀδιάφορον, ἂν «περὶ φίλων» ἢ «περὶ ἄλλων τινῶν προσώπων ἢ πραγμάτων»).

9. Βλ. ἀνωτ., ὑποσημ. 2, τοὺς οἰκείους κώδικας.

10. Βλ. κριτ. ὑπόμνημα τῆς ἐκδόσεως τοῦ Hense (ἀνωτ., ὑποσημ. 2).

11. Βλ. κριτ. ὑπομνήματα τῶν ἐκδόσεων τοῦ Hense καὶ τοῦ Lasserre (ἀνωτ., ὑποσημ. 2 καὶ 7).

12. Ὁ Bergk διερωτᾷται ἐνταῦθα, ἂν μετὰ τὴν διόρθωσιν αὐτὴν πρέπει νὰ γραφῇ ἡ μετοχὴ «μένων» (ὅποτε ἡ ἀρχὴ τοῦ στίχου τοῦτου θὰ ἦτο: ἀνὰ δ' ἔχευ μένων δ' ἀλέξεν...») ἢ ἄλλῃ τις λέξις. Βλ. περὶ τοῦτου κριτ. ὑπόμν. τῆς ἐκδόσεως τοῦ Hense.

13. Ὁ Hiller προτείνει μετὰ τὴν διόρθωσιν αὐτὴν τὰς λέξεις «δυσῶν δ'» (ἐννοεῖ οὗτος ἐνταῦθα «δυσῶν» κατὰ συνίζησιν;), ἥτοι κατ' αὐτὸν ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐν λόγῳ στίχου θὰ ἦτο: ἀντέχευ, δυσῶν δ' ἀλέξεν...». Βλ. περὶ τοῦτου κριτ. ὑπόμν. τῆς ἐκδόσεως τοῦ Hense.

14. Βλ. κριτ. ὑπομνήματα τῶν ἐκδόσεων τοῦ Hense καὶ τοῦ Lasserre (ἀνωτ., ὑποσημ. 2 καὶ 7).

15. J. A. Moore, Selections from the Greek Elegiac, Iambic and Lyric Poets, Harvard 1968⁶, σ. 22.

16. Ἐνθ. ἀνωτ. (ὑποσημ. 4), σ. 70.

17. R. Pfeiffer, Gotttheit und Individuum in der frühgr. Lyrik, ἐν: Philologus 84 (1929), σ. 140, ὑποσημ. 3.

δυσμενῶν S A M^d Hense, Diehl, Moore: *δυσμενῶν* + West:
δυσμενέων Lasserre, Tarditi: *δυσμεν*<έ>*ων* Treu¹⁸.

στ. 3 ἐν δοκοῖσιν S A : ἐνδόκοισιν M^d: ἐν δοκοῖς Tr : + ἐνδοκοισιν West:
 ἐνδόκοισιν Hense, Tovar, Colonna, Lasserre, Tardi-
 ti: + ἐν δοκοῖσιν ἐχθρῶν + Diehl: + ἐν δοκοῖσιν + Treu: ἐν λό-
 χοισιν Klinger¹⁹, Jaeger²⁰, Moore²¹.

Τὸ πρῶτον καὶ δὴ καὶ πλεον προβληματικὸν χωρίον εἰς τὸ ἐν λόγφ
 ἀπόσπασμα ἀποτελεῖ ὁ δεῦτερος στίχος αὐτοῦ, ὡς ἄλλωστε δεικνύει καὶ ἡ
 ἐπικρατοῦσα μεγάλη ἀσυμφωνία μεταξὺ τῶν ὡς ἄνω ἐρευνητῶν, διὸ καὶ
 χωροῦμεν ἁμέσως κατωτέρω εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ.

Ὁ ποιητὴς διαλέγεται ἐνταῦθα πρὸς τὸν θυμὸν του (=ψυχὴν ἢ καρ-
 δίαν, τ. ἔ. πρὸς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν του), προσφωνῶν αὐτὸν διὰ τῆς
 φράσεως: ἀμηχάνοισι κήδεσιν²² κυκώμενε²³. Ἐκ τῆς προσφωνήσεως ταύτης,

18. Βλ. καὶ ἀνωτ., ὑποσημ. 12 καὶ 13.

19. Περί τῶν Tovar, Colonna καὶ Klinger βλ. M. Treu, ἐνθ. ἀνωτ., σ. 220.

20. W. Jaeger, Archilochos, Fr. 67, ἐν: The Classical Review 60 (1946), σ. 103.

21. Π8. προσέτι καὶ τὴν διόρθωσιν ἐν στ. 6: ἀσχάλα (Grotius: ἀσχαλλε S A: ἀσχάλε M^d), ἡ ὁποία ἐγένετο δεκτὴ – καὶ ὀρθῶς – ὑπὸ πάντων τῶν ἐκδοτῶν, διὸ καὶ δὲν χρῆζει αὐτὴ ἐξετάσεως. Βλ. ὁμοίως καὶ κατωτ., ὑποσημ. 77.

22. Ἡ φράσις κήδεα θυμοῦ ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον, ἴλ. Σ 52-53: κλύτε, κασίγνηται Νηρηίδες, ὄφρ' ἐὺ πᾶσαι // εἶδ' ἐτ' ἀκούουσαι ὅσ' ἐμῷ ἐνὶ κήδεα θυμῷ (ὁμιλεῖ ἡ Θέτις πρὸς τὰς ἀδελφάς της). Ὁ νοῦς τῆς φράσεως ἐν στ. 53: «... ὅσες (πόσες) πίκρες ὑπάρχουν (ἔχω, τρέφω) εἰς τὴν ψυχὴν (καρδίαν) μου». Κατὰ τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Ὀμήρου τὰ κήδεα θυμοῦ (μαζί με τὸ ἐπίθ. ἀμύχανα = ὁδηγούντα εἰς ἀμχανίαν ἢ κατὰ τὸ Λεξικόν LSJ, s.v., ἁθεράπευτα) καὶ εἰς τὸ ὡς ἄνω ἀπόσπασμα τοῦ Ἀρχιλόχου σημαίνουν ἀκριβῶς «(ἁθεράπευτες) λῦπες, πίκρες, στενοχωρίες τῆς ψυχῆς (καρδιάς)». Π8. πρὸς τοῦτοις καὶ Ὁμ. ἴλ., A 445 πολίστονα κήδεα (= πολυστένακτες ὁδύνες) καὶ ὁμοίως Ἀρχιλ. ἀπ. 7, 1 (D.) κήδεα στονόνετα. Ὡσαύτως τὸ ἐπίθ. ἀμύχανος ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὸ Ἀρχιλ. ἀπ. 92b D. (+ Παπ. Ὁξ. 231b,6), ὡλλ' εἶναι ἄγνωστος ἡ συνοχή τοῦ καιμένου (βλ. Treu, ἐνθ. ἀν., σ. 86).

23. Ἡ μετοχὴ κυκώμενος ἀπαντᾷ εἰς πέντε χωρία τοῦ Ὀμήρου (π8. ἴλ. Φ 235 240 324 καὶ Ὁδ. μ 238 241) καὶ ἀναφέρεται πάντοτε εἰς ποταμὸν ἢ κύμα ποταμοῦ ἢ θαλάσσης μετὰ τὴν σημασίαν «φουσκωμένος, ἀνακατωμένος, ταρασσομένος, ταραγμένος». Οὕτω καὶ εἰς Ἀρχιλ. ἀπ. 56 A., 6 (D.) κύμα κυκώμενον. Κατὰ ταῦτα ἡ μετχ. κυκώμενος εἰς τὸ ἐν λόγφ ἀπόσπασμα σημαίνει (μετφρ.) «φουσκωμένος (ταρασσομένος) ἀπὸ τὰ..., θυθίζόμενος (θυθιόμενος) εἰς τὰ ἀμ. κήδ. (εὐθρικόμενος εἰς ἀμχανίαν)». Π8. καὶ Σόλ. ἀπ. 1,61 (D.): τὸν δὲ κακῶς νοῦσισσι κυκώμενον ἀργαλέσσει...

διὰ τῆς ὁποίας δηλοῦνται ἡ (πρὸς στιγμὴν) κακὴ διάθεσις ἢ κατάστασις τοῦ *θυμοῦ*²⁴, ἐκ τῆς προστακτικῆς *ἀλέξεν*²⁵ καὶ δὴ καὶ ἐκ τοῦ πρὸ αὐτῆς συνδεδειμένου μορίου (συνδέσμου) δὲ εἰς τὸ μέσον περίπου τοῦ δευτέρου στίχου καὶ πρὸς τούτοις ἐκ τοῦ νοήματος τῶν τριῶν πρώτων στίχων γενικώτερον²⁶ ἀπαιτεῖται ὡσαύτως προστακτικὴ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ δευτέρου στίχου, καὶ μάλιστα μὲ τὴν σημασίαν «σύνελθε, ἀνάστηθι, ἐγέρθητι» ὡς πρώτην ἐνέργειαν τοῦ *ἀμυχάνοισι κήδεσιν κυκλωμένου θυμοῦ*, πρὸ δηλαδὴ τῆς διὰ τοῦ δ' *ἀλέξεν* δηλουμένης δευτέρας ἐνεργείας του: τῆς αὐτοπροστασίας καὶ δράσεώς του κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Προστακτικὴν μὲ τὴν σημασίαν ἀκριβῶς ταύτην ἐπεξήτησαν – καὶ ὀρθῶς κατὰ τὰ ἀνωτέρω – πάντες οἱ ὡς ἄνω ἐρευνηταὶ μὲ τὰς ὑπ' αὐτῶν προτεινομένας διορθώσεις τῶν παραδιδόμενων γραφῶν, περὶ ὧν ἐν συνεχείᾳ ὁ λόγος.

Κατ' ἀρχὴν εἰς ὅλα τὰ χειρόγραφα παραδίδεται τρισύλλαβος λέξις.

24. Ἡ λ. *θυμός* ἀπαντᾷ ἐπίσης καὶ εἰς τὸ Ἀρχιλ. ἀπ. 68 (D.), ἐνθα ὁ ποιητὴς ἀποδίδει εἰς τὸν Δία (εἰς τοὺς θεοὺς) αὐτὴν ἢ ἐκείνην τὴν διάθεσιν ἢ κατάστασιν τοῦ *θυμοῦ* τῶν ἀνθρώπων, τῶν θνητῶν (τ.ε. τὴν καλὴν ἢ κακὴν ψυχικὴν των διάθεσιν ἢ κατάστασιν): *Τοῖος ἀνθρώποισι θυμός, Γλαῦκε, Λεπτινεῷ πάι, // γίνεταί θνητοῖς', ὅκοιόν Ζεὺς ἐφ' ἡμέρην ἀγῃ, // καὶ φρονεῖσι τοῖ', ὅκοιοισι' ἐγκυρέωσιν ἐργασιν*/. Βλ. πλείονα περὶ τούτου εἰς Τρεῦ, ἐνθ. ἀν., σ. 221.

25. Βεβαίως ἡ λ. *δυσμενῶν* ἐνταῦθα δύναται νὰ εἶναι ἡ γενικὴ πληθ. τοῦ ἐπιθ. *δυσμενῆς* εἰς θέσιν οὐσιαστικοῦ (ἄρσεν. γένους: «sc. ἀνθρώπων» ἢ οὐδεν.: «sc. πραγμάτων, γεγονότων») ἢ ὀνομαστικὴ (ἄρσεν. ἐνικοῦ) τοῦ μετοχικοῦ ἐπιθέτου ὁ *δυσμενέων*, -ῶν (= ὁ ἐχθρικῶς διατεθειμένος, ἐχθρικῶς διακείμενος, μὲ ἐχθραν, μὲ ἐχθρικὰ διαθέσεις), ὅπερ ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον (βλ. κατωτ., ὑποσημ. 69). Ἀλλὰ τὸ ρ. *ἀλέξω* ἢ (μέσον) *ἀλέξομαι* συντάσσεται μὲ δοπικὴν ἢ (καὶ) αἰτιατικὴν καὶ οὐδέποτε μὲ γενικὴν. Διὰ τοῦτο ὁ (μέσος) τύπος *ἀλέξεν* (ἐλλείπει ἐνταῦθα ἀντικειμένου) κείτα ἀπολύτως (ἦτοι: *ἀλέξεν* = ὑπεράσπιζε, προστάτευε αὐτόν). Οὕτω καὶ εἰς τὸ Λεξικόν LSJ, s.v., ἐνθα μεταξὺ ἄλλων μνημονεύεται ὡς παράδειγμα καὶ τὸ χωρίον τοῦτο. Παραδείγματα τοιαύτης χρήσεως τοῦ ρ. *ἀλέξομαι* βλ. κατωτ., ὑποσημ. 70.

26. Ὁ ποιητὴς μετὰ τὴν προσφώνησιν πρὸς τὸν *θυμόν* του τὸν καλεῖ κατὰ τοὺς στ. 2-3 νὰ ἀναλάβῃ μετὰξὺ ἄλλων δράσιν κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ἀλλὰ ὁ *θυμός* ἐνταῦθα, ὁ *ἀμυχάνοισι κήδεσιν κυκλωμένος* (μὲ τὴν ὡς ἄνω εἰρημένην σημασίαν τῆς φράσεως), διὰ νὰ δυνηθῇ ἐν προκειμένῳ νὰ πράξῃ τοῦτο, πρέπει προηγουμένως νὰ συνέλθῃ, νὰ παραμερίσῃ δηλαδὴ πρὸς στιγμὴν (ἢ νὰ ἀπαλλαγῇ τρόπον τινὰ ἀπὸ) τὰ *ἀμύχανα κήδεα* ἢ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν ἡττοπάθειαν (παθοφοβίαν) καὶ τὴν ἀδράνειαν αὐτὴν, διότι τότε καὶ μόνον θὰ δυνηθῇ νὰ χωρήσῃ εἰς αὐτοπροστασίαν, καὶ μάλιστα δρῶν σθεναρῶς κατὰ ἐχθρῶν (βλ. καὶ κατωτ., ὑποσημ. 87).

Κατὰ τὸ μέτρον τοῦ στίχου²⁷ ἀπαιτοῦνται ἐνταῦθα ἡ δύο συλλαβαί, ἐξ ὧν ἡ πρώτη μακρά καὶ ἡ ἄλλη βραχεῖα (ἦτοι:—υ), ἡ ἄλλως τρεῖς βραχεῖαι συλλαβαί, μὲ ἀνάλυσιν δηλαδὴ τῆς ἀρχικῆς μακρᾶς συλλαβῆς εἰς δύο βραχείας (ἦτοι: υ υ)²⁸. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αἱ τρεῖς παραδιδόμεναι γραφαὶ ἔχουν τὴν τρίτην συλλαβὴν μακράν, οὐδεμία τούτων χωρεῖ εἰς τὸ μέτρον τοῦ στίχου. Πρὸς τούτοις ὁ δὲ δύναται ἐκ πρώτης ὄψεως αἱ τρεῖς συλλαβαὶ αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς γραφῆς, ὡς ἀκριβῶς ἔχουν παραδοθῆ, νὰ εἶναι προστακτικὴ ρήματός τινος. Ταῦτα σημαίνουν ἀναντιρρήτως, ὅτι αἱ ὡς ἄνω παραδιδόμεναι γραφαὶ εἶναι σαφῶς διορθώσεις (!) καὶ πρέπει ἐπομένως νὰ ἀναζητηθῇ ἡ ἀρχικὴ ἐκείνη λέξις (ἢ λέξεις) τοῦ κειμένου, ἡ ὁποία ὑπέστη τὰς διορθώσεις αὐτὰς ἢ ἐκ τῆς ὁποίας προήλθον αὐταί. Κατόπιν λοιπὸν τούτου ἀπομένει νὰ ἐξετάσωμεν, ποίου ρήματος προστακτικὴ μὲ τὸ ἄνωτέρω εἰρημένον νόημα καὶ μέτρον ὑποκρύπτεται ἢ εἶναι δυνατόν νὰ ὑποκρύπτεται ὑπὸ τὰς γραφὰς αὐτὰς.

Ἐπειδὴ τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον εἶναι αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἀρχὴ τοῦ στίχου, εἶναι πιθανόν νὰ ὑπῆρχον πρὸ τῶν παραδιδόμενων συλλαβῶν ἀνα-ἢ ἐνα- καὶ ἄλλα γράμματα (ὡς π.χ. Ἐν σύμφωνον ἢ Ἐν φωνῆεν ἢ πλείονα τοῦ ἐνὸς σύμφωνα) καὶ κατὰ τοῦτον ἢ ἐκείνον τὸν τρόπον νὰ ἐξέπεσαν ἢ νὰ παρελείφθησαν κατὰ τὴν παράδοσιν, ἴσως δηλαδὴ, μὲ ἄλλας λέξεις, τὰ ἐν ἀρχῇ τοῦ δευτέρου στίχου παραδιδόμενα ταῦτα γράμματα νὰ ἀνῆκον εἰς προστακτικὴν ρήματος (μὲ τὸ ὡς ἄνω εἰρημένον νόημα), ἀρχομένου ἀπὸ ἄλλου τινὸς γράμματος (ἢ γραμμάτων), τὰ δὲ τελευταῖα παραδιδόμενα τρία γράμματα (-δευ ἢ -δ' εὔ) νὰ προήλθον ἐκ διττογραφίας ἐκ τῆς ἀρχι-

27. Τὸ μέτρον τοῦ ἀποσπάσματος τούτου εἶναι τροχαϊκόν (καταληκτικόν) τετράμετρον: —υ—χ.—υ—χ.—υ—χ.—υ— (καταληκτικόν, διότι ἐλλεῖπει ἡ τελευταία συλλαβὴ τοῦ τετάρτου μέτρου). Τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται εἰς ὅλους τοὺς στίχους τοῦ ἀποσπάσματος, ὡς συμβαίνει εἰς ὅλους τοὺς «ἀπαγγελλομένους» στίχους. Βλ. περὶ τούτου π.χ. B. Snell, Griechische Metrik, Göttingen 1962³, σσ. 5-7 καὶ 16 (πβ. καὶ ἑλλην. μετάφρασιν τῆς Μετρικῆς ταύτης ὑπὸ Ἀναστ. Α. Νικήτα, Ἀθήνα 1969, σσ. 21-24 καὶ 37 κέξ.).

28. Εἶναι γνωστόν, ὅτι εἰς τὸ ἰαμβικὸν τρίμετρον καὶ τὸ τροχαϊκὸν τετράμετρον τῆς λυρικῆς καὶ τραγικῆς ποιήσεως δύναται τὰ μακρὰ νὰ ἀναπληρῶνται διὰ δύο βραχέων (= «ἀναλελυμένα» μακρὰ). Βλ. περὶ τούτου B. Snell, ἔνθ' ἀν., σσ. 11-15, καὶ κυρίως σ. 13, ὑπόσημ. 3, ἐνθα παρατίθενται τοιαῦτα παραδείγματα ἀναλύσεως μακρῶν εἰς βραχεῖα εἰς τὰ ἀποσπάσματα αὐτοῦ τούτου τοῦ Ἀρχιλόχου, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἔν ἐκ τοῦ ἐξεταζομένου ἀποσπάσματος: 67α, στ. 5 καταπεσὼν (πβ. καὶ μετάφρασιν Ἀναστ. Α. Νικήτα, ἔνθ' ἀν., σσ. 30-36 καὶ σ. 33, ὑπόσημ. 3).

κῆς συλλαβῆς *δυσ-* τῆς ἀμέσως ἐπομένης λέξεως (*δυσμενῶν*), ὅπερ δυνατόν. Πρὸς τούτοις δὲν ἀποκλείεται θεβαίως ἐκ πρώτης ὄψεως παρομοία παράλειψις ἢ φθορά καὶ εἰς τὸ μέσον ἢ τὸ τελευταῖον μέρος τῶν παραδιδομένων τούτων συλλαβῶν ἢ καὶ μετ' αὐτάς²⁹. Τοῦτ' αὐτὸ ἀκριβῶς ὑπονοοῦν δι' αὐτὴν ἢ ἐκείνην τὴν περίπτωσιν (ἢ δι' ἀμφοτέρας) καὶ τινες τῶν ὥς ἄνω (σ. 68) ἐρευνητῶν διὰ τῆς τοποθετήσεως τοῦ σημείου «+» πρὸ ἢ (πρὸ) καὶ μετὰ τὴν οὕτως ἢ ἄλλως παραδιδομένην ταύτην λέξιν (ἢ λέξεις). Ἀλλὰ ἐκ τῆς διεξοδικῆς ἐξετάσεως ὧν ἐν γένει τῶν εἰς τὸ Λεξικὸν LSJ περιλαμβανομένων σχετικῶν ρημάτων (καθ' ἣν θεβαίως ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ παραδιδομένη συλλαβὴ *-δευ*) δὲν κατέστη δυνατόν νὰ εὑρεθῇ τοιοῦτο ρῆμα (εἰς προστακτικὴν), τὸ ὁποῖον νὰ ἀρμόζῃ ἐξ ἐπόψεως νοήματος καὶ μέτρου εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν τοῦ ἐν λόγῳ στίχου³⁰.

Ἐπειτα εἰς ὅλα τὰ χειρόγραφα τὰ ἀρχικὰ γράμματα τῆς πρώτης λέξεως τοῦ δευτέρου στίχου εἶναι *ἀνα-* ἢ *ἐνα-*. Ἐν προκειμένῳ θὰ ἡδύνατο: 1) τὸ *ἀνα-* νὰ ἐκληφθῇ ὥς πρόθεσις: *ἀνά*, ἐφ' ὅσον τὸ παραδιδόμενον εἰς τὸ τέλος *-δευ* (ἢ *-δ' εὐ*) δύναται, ὥς ἐλέχθη ἀνωτέρω, νὰ θεωρηθῇ κάλλιστα ὥς διττογραφία καὶ νὰ παραλειφθῇ, 2) ἡ πρόθεσις αὕτη νὰ κεῖται ἐνταῦθα ἀντὶ προστακτικῆς (ἥτοι: *ἀνά* καὶ μὲ ἀναβιβασμὸν τοῦ τόνου *ἀνα*=ἀνάστηθι, ἐγέρθητι – ἀκριβῶς τὸ νόημα τοῦτο ἀπαιτοῦν τὰ συμφραζόμενα εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν τοῦ στίχου κατὰ τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα), ὥς ἀπαντᾷ αὕτη καὶ παρ' Ὁμήρῳ³¹, καὶ 3) ἡ πρώτη συλλαβὴ τῆς προθέσεως ταύτης, ὥς εὐρισκομένη πρὸ ἡμιφώνου φθόγγου (τοῦ *ν*), νὰ μετρηθῇ ὥς θέσει μακρὰ (ἥτοι: *ἀνα*=“*-ν*”)³², ὅποτε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἐξ ἐπόψεως μέτρου οὐδεμία δυσχέρεια θὰ προέκυπτε, θὰ συνεφώνουν δηλαδὴ ἐνταῦθα πλήρως παράδοσις, νόημα καὶ μέτρον. Δυστυχῶς ὅμως ἡ πρώτη συλλαβὴ

29. Πθ. π.χ. τὰς ὥς ἄνω σ. 68 προτεινομένης διορθώσεως: *ἀνεχε*, *ἀνὰ δ' ἔχευ*, *ἀντέχευ*.

30. Βλ. ἀντιθέτως κατωτ., σ. 75 (μὲ ὑπόσημ. 39) κέξ.

31. Ὁμ. Ἰλ. Ζ 331: *ἀλλ' ἀνα, μὴ τάχα ἄστν πυρὸς δηϊοιο θέρηται*, Ι 247: *ἀλλ' ἀνα, εἰ μὲν μόνος γε καὶ ὄνέ περ οἷας Ἀχαιῶν*, Σ 178: *ἀλλ' ἀνα, μὴδ' ἔτι κείσο· σέβας δέ σε θυμὸν ἱκέσθω* καὶ Ὁδ. σ 13: *ἀλλ' ἀνα, μὴ τάχα νῶϊν ἔρις καὶ χερσὶ γένηται*. Πθ. πρὸς τούτοις Αἰσχ. Χοηφ. 963: *ἀνα γε μὴν δόμοι*, Σοφ. Αἴας 192: *ἀλλ' ἀνα ἐξ ἐδράνων καὶ Εὐρ. Τρωάδ. 98: ἀνα, δῶσδαιμον, πέδῳθεν κεφαλῇ*.

32. Πθ. π.χ. Β. Snell, ἐνθ' ἀν., σ. 57 (καὶ μετάφρ. Ἀ. Νικήτα, ἐνθ' ἀν., σ. 95). Τοιαῦτα παραδείγματα βλ. εἰς Ἀναστ. Ἀ. Νικήταν, Κριτικὰ καὶ ἐρμηνευτικὰ παρατηρήσεις εἰς Σοφοκλέους Ἀντιγόνην, ἐν: ΕΕΦΣΠΑ, τόμ. ΚΑ' τοῦ ἔτους 1970/71, σ. 191, ὑπόσημ. 2 καὶ σ. 204 (μὲ ὑπόσημ. 1).

τῆς προθέσεως ταύτης, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι αὕτη κεῖται πρὸ ἡμιφώνου φθόγγου, ἀπαντᾷ εἰς ἅπασαν τὴν γνωστὴν μέχρι σήμερον ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ποιήσιν (ἐπικὴν, λυρικήν καὶ τραγικήν) μόνον ὡς βραχεῖα (καθὼς καὶ ἡ δευτέρα συλλαβὴ αὐτῆς, ἐφ' ὅσον ἡ ἐπομένη λέξις δὲν ἐπιβάλλει κατὰ τὸ ἐκάστοτε μέτρον τοῦ στίχου τὴν ἑκτασιν αὐτῆς εἰς θέσει μακράν). Διὰ τοῦτο δὲν δυνάμεθα νὰ μετρήσωμεν ταύτην μόνον εἰς τὸν στίχον τοῦτον ὡς (θέσει) μακράν, ὡς ἀπαιτεῖ τὸ μέτρον αὐτοῦ (ὅπερ ἄλλωστε θὰ εἶχον ἄλλοι πρότερον παρατηρήσει καὶ δεχθῇ). Καὶ ἡ ἐκδοχὴ λοιπὸν αὕτη ἀπορρίπτεται ἐκ τοῦ μέτρου τοῦ στίχου.

Ἰδῶμεν ἐν συνεχείᾳ τὰς ὑπὸ τῶν ὡς ἄνω ἐρευνητῶν προτεινομένας διορθώσεις τῶν παραδιδομένων γραφῶν:

Ἡ διόρθωσις τοῦ Grotius *ἄνεχε* θεβαίως ἀρμόζει καὶ εἰς τὸ μέτρον ($\underline{\upsilon}\upsilon$) καὶ εἰς τὸ νόημα τοῦ στίχου, διότι τὸ ρ. *ἀνέχω* ἀπαντᾷ μεταξὺ ἄλλων καὶ ὡς ἀμετάβατον μὲ τὴν σημασίαν «ἀνέρχομαι, ἀνυψοῦμαι»³³, ἀλλὰ προσκρούει εἰς τὴν παράδοσιν, διότι εἰς ὅλα τὰ χειρόγραφα παραδίδεται ὡς τρίτον γράμμα τὸ α καὶ ὡς τέταρτον τὸ δ, ἡ δὲ τυχὸν παρανάγνωσις ἰδίᾳ τοῦ δ ὡς χ (δ/χ ἢ Δ/X) φαίνεται μᾶλλον ἀπίθανος³⁴. Μεγαλυτέραν ὁμως παραποίησιν τῆς παραδόσεως ἀποτελοῦν αἱ διορθώσεις τῶν Bergk καὶ Hiller (ἀνὰ δ' ἔχει καὶ ἀντέχει ἀντιστοίχως). Ἀντιθέτως ἐγγυτέρα πρὸς τὴν παράδοσιν εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Liebel προτεινομένη γραφή: *ἄνα δέ*. Ἀλλὰ ἡ ὑπαρξίς τοῦ δὲ ἐνταῦθα δὲν δικαιολογεῖται ἐκ τοῦ σχεδὸν ἀμέσως κατόπιν ἀκολουθοῦντος ἐτέρου δέ (*δ' ἀλέξει*) εἰς τὸν αὐτὸν στίχον: Κατὰ τὸν Denniston οὐδαμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Γραμματείας ἀπαντᾷ ἀνταπόκρισις τοῦ δὲ πρὸς προηγούμενον πάλιν δέ³⁵. Διὰ τὸν λόγον προφανῶς αὐτὸν σχεδὸν πάντες οἱ μετὰ τὸν Liebel ἐρευνηταὶ δὲν ἐδέχθησαν τὴν διόρθωσιν ταύτην, πλην π.χ. τῶν Tarditi καὶ Lasserre (οἱ ὅποιοι εἰσήγαγον αὐτὴν εἰς τὸ κείμενον πιθανῶς ἑλλείψει ἄλλης ὀρθοτέρας ἐξ ἐπόψεως μορφῆς καὶ περιεχομένου). Πρὸς τοῦτοις ἡ διόρθωσις τοῦ Buecheler *ἄναδν* ἢ *ἄνδν*, τὴν ὁποίαν ἐδέχθη καὶ ὁ Moore, ἀπορρίπτεται ἐκ τοῦ μέτρου τοῦ στίχου, διότι, ὡς παρατηροῦν

33. Βλ. π.χ. Λεξικόν LSJ, s.v.

34. Περιττὸν νὰ τονισθῇ, ὅτι ἡ παραποίησις τῆς παραδόσεως τότε μόνον ἐπιτρέπεται, ὅταν οὐδεὶς ἄλλος τρόπος ὑπάρχῃ πρὸς θεραπείαν νοσοῦντος τινος ἀρχαίου χωρίου.

35. J. D. Denniston, *The Greek Particles*, Oxford 1959², σ. 162 κέξ., ἰδίᾳ σ. 599 κέξ. (Index of combinations).

οἱ Hense καὶ Pfeiffer καὶ ὡς διεπιστώσαμεν καὶ ἡμεῖς κατόπιν προσωπικῆς ἐρεῦνης, ὁ τύπος (δὺ ἀντί δὺθι) ἀναδὺ (= ἀνάδουθι) ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Γραμματεῖαν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον μὲ μακρὸν τὸ υ (καὶ οὐδέποτε μὲ βραχύ). Κατὰ ταῦτα οὔτε ἡ γραφὴ ἀναδὺ (υ υ -) οὔτε ἡ γραφὴ ἀνδὺ (-) χωροῦν εἰς τὸ μέτρον τοῦ στίχου. Τέλος ὁ Pfeiffer, στηριζόμενος εἰς τὸν παρ' Ἀριστοτέλει παραδιδόμενον ἑλλιπῆ στίχον (ἀνωτ., ὑπόσημ. 5), εἰς τὸν ὁποῖον ἢ εἰς ὄλους τοὺς κώδικας παραδιδόμενη ἀρχικὴ λέξις οὐ διωρθώθη ὑπὸ τοῦ Schneider³⁶ εἰς σὺ καὶ ἐγένετο ἕκτοτε ὑπὸ πάντων τῶν ἐρευνητῶν δεκτὴ καὶ ὁ ὁποῖος (στίχος) κατ' αὐτοὺς θεωρεῖται ὅτι ἔχει ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὸ ἐξεταζόμενον ἀπόσπασμα³⁷, προτείνει αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σὺ ὡς δευτέραν λέξιν μετὰ τὸ (ἀντί προστακτικῆς θεωρούμενον) ἀνα. Ἐφ' ὅσον ὁμοῦς ὁ ποιητὴς διαλέγεται πρὸς ἓνα καὶ μόνον "συνομιλητὴν", πρὸς τὸν θυμόν του, καὶ καλεῖ αὐτὸν τοῦτον καὶ μόνον νὰ συνέλθῃ (ἐγερθῇ), δὲν εἶναι ἐξ ἐπόψεως νοήματος ἀναγκαῖα ἡ προσθήκη τοῦ σὺ, διότι ἀκριβῶς εἰς τὴν φράσιν αὐτὴν: θυμέ, θύμ' ... ἀνα... (=ἐγέρθητι) εἶναι ὅλως αὐτονόητον (ἐξυπακούεται) τὸ σὺ, δὲν προσθῆτει δηλαδὴ νέον τι, ἀλλὰ κατὰ τὰ συμφραζόμενα οὔτε καὶ ὡς ἔμφασις δικαιολογεῖται³⁸.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν κατὰ τὰ ἀνωτέρω οὐδεμία τῶν γραφῶν, ὡς ἀκριβῶς ἔχουν αὗται παραδοθῇ, ἀρμόζει εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον καὶ πρὸς τοῦτοις οὐδεμία ὥσαύτως τῶν μέχρι τοῦδε προταθεισῶν διορθώσεων αὐτῶν γίνεται ἀνεπιφυλάκτως δεκτὴ, πρέπει νὰ ὑπῆρχεν ἀρχικῶς εἰς τὸ ἐν λόγῳ χωρίον ἄλλη τις ὁμοία ἢ σχεδὸν ὁμοία πρὸς τὰς παραδιδόμενας συλλαβάς λέξις (ἢ λέξεις), ἐκ τῆς ὁποίας προήλθον οὕτως ἢ ἄλλως κατὰ

36. Jo. Gottlob Schneider, Aristotelis Politicorum libri octo superstites, Vol. II, Francofurti 1809 (Adenda, σ. 506). - Ἐσφαλμένως ἀποδίδεται ἡ διόρθωσις αὐτὴ εἰς τὸν Schneidewin π.χ. ὑπὸ τῶν Lasserre καὶ Tarditi ἢ εἰς τὸν O. Schneider ὑπὸ τοῦ Diehl.

37. Βλ. ἀνωτ., ὑπόσημ. 8, ὅπου ὁμοῦς παρατίθενται καὶ ἐνδείξεις ἐναντίον τῆς ἐκδοχῆς ταύτης.

38. Εἰς τὸν παρ' Ἀριστοτέλει παραδιδόμενον ἑλλιπῆ στίχον (βλ. ἀνωτ., ὑπόσημ. 5), ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὸ σὺ προέρχεται ἐκ διορθώσεως τοῦ παραδεδομένου οὐ, δὲν εἶναι γνωστὴ ἡ συνοχὴ τοῦ καιμένου, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ μόνον θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξακριβωθῇ ὁ λόγος χρησιμοποίησεως ἐν αὐτῷ τοῦ σὺ, ἐὰν ἐθεωρεῖτο τοῦτο ὀρθότερον τοῦ οὐ.

τὴν παράδοσιν αἰ ὥς ἄνω σφζόμεναι εἰς τοὺς κώδικας γραφαὶ ὥς παραλαγαὶ αὐτῆς. Ἐν προκειμένῳ δύο περιπτώσεις εἶναι πιθαναί, ἐξ ὧν ἡ μία ἀφορᾷ εἰς τὴν γραφὴν *ἐναδεν* καὶ ἡ ἄλλη εἰς τὴν γραφὴν *ἀναδεν*:

Κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν ὡς πιθανὴ γραφὴ θὰ ἡδύνατο νὰ εἶναι τὸ παρακελευσματικὸν μόριον ἢ ἐπιφώνημα *εἶα* (= ἐμπρός, ἔλα λοιπόν)³⁹. Ἀπὸ τὸ *εἶα* θὰ ἡδύνατο κάλλιστα νὰ ἔξη προέλθει κατὰ τὴν παράδοσιν ὡς παρανάγνωσις αὐτοῦ ἢ παραδιδομένη γραφὴ *ἐνα-* (ι/ν), ἐφ' ὅσον τὸ -δεν, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω (σ. 71), δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς διττογραφία ἐκ τοῦ ἀμέσως ἐπομένου *δυσ*(μενῶν) καὶ νὰ παραλειφθῇ. Ἐπειτα τοῦτο χωρεῖ εἰς τὸ μέτρον τοῦ στίχου (*εἶα* = -υ). Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ νόημα τοῦ στίχου, ἐὰν πρῶτον θεωρηθῇ τὸ δ' (δὲ) ὡς διττογραφία ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ *ἀ* τῆς μετ' αὐτὸ προστακτικῆς *ἀλέξεν* (ὅπερ δυνατόν) καὶ ἐξοβελισθῇ⁴⁰ καὶ ἐὰν δεύτερον ἢ λ. *δυσμενῶν* ἐκληφθῇ ὡς μετοχικὸν ἐπίθετον κατ' ὀνομαστικὴν (ὅπερ ἐπίσης δυνατόν)⁴¹, τὸ *εἶα* δὲν δημιουργεῖ δυσχερείας, διότι τοῦτο (μὲ τὴν παρακελευσματικὴν του σημασίαν) μαζὶ μὲ τὸ *δυσμενῶν* ὡς μετοχικὸν ἐπίθετον (μὲ τὴν εἰρημένην σημασίαν) δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν (καὶ) ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου κατὰ τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα ἀπαιτουμένην (πρώτην) ἐνέργειαν τοῦ *θυμοῦ* (τ. ἔ. τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰ *ἀμήχανα κήδεα* ἢ τὸν πρὸς στιγμὴν παραμερισμὸν των), πρὸ δηλαδὴ τῆς διὰ τοῦ *ἀλέξεν* καὶ τῶν συμφραζομένων δηλουμένης (δευτέρας) ἐνεργείας του (τ. ἔ. τῆς αὐτοπροστασίας καὶ δράσεώς του κατὰ τῶν ἐχθρῶν)⁴². Πρὸς τοῦτοις καὶ ἐκ τῆς χρήσεως τοῦ *εἶα* εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Γραμματείαν προκύπτουν μεταξὺ ἄλλων σημαντικὰ ὑπὲρ αὐτοῦ στοιχεῖα, ὡς δεικνύουν τὰ κάτωθι χωρία:

Πινδ. ἀπ. 194 (S.)

κεκρότῃται χρυσέα κρηπὶς ἱεραῖσιν ἀοιδαῖς
εἶα τειχιζόμεν ἥδη ποικίλον

39. Τοῦτο παρατηρήσαμεν κατὰ τὴν ἀνωτέρω (σ. 72) εἰρημένην διεξοδικὴν ἐξέτασιν ὅλων τῶν σχετικῶν λημμάτων τοῦ Λεξικοῦ LSJ.

40. Καὶ τοῦτο, διότι ἐκ τοῦ *εἶα* δὲν δικαιολογεῖται ὁ σύνδεσμος αὐτὸς (βλ. κατωτ. ὑποσημ. 48).

41. Βλ. ἀνωτ., ὑποσημ. 25.

42. Ἦτοι: *θυμέ, θύμ'...||εἶα δυσμενῶν [δ'] ἀλέξεν...* = «ψυχὴ, ψυχὴ (μου)... ἐμπρὸς ἐχθρικῶς διατεθειμένη ἢ μὲ ἐχθρικὰς (ὀρμητικὰς) διαθέσεις (καὶ ὄχι δηλαδὴ μὲ αὐτὴν τὴν ἠττοπάθειαν ἢ παθοφοβίαν ἢ, ἄλλως, ὄχι μοιρολατρικὰ ὑπομένουσα τὰ *ἀμήχανα κήδεα* καὶ μένουσα ἀδρανῆς) ὑπεράσπιζε τὸν ἑαυτὸν σου.....».

κόσμον αὐδάεντα λόγων⁴³.

Αἴσχ.	Ἀγαμ. 1650	εἶα δὴ, φίλοι λοχῖται, τοῦργον οὐχ ἑκάς τόδε ⁴⁴ .
Εὐριπ.	Μῆδ. 820	ἀλλ' εἶα χώρει καὶ κόμιζ' Ἰάσονα·
	Ἡρακλ. 622	ἀλλ' εἶ, ὁμαρτεῖτ', ὦ τέκν', ἐς δόμους πατρί ⁴⁵ .
Ἀριστοφ.	Θεσμ. 659	εἶα δὴ πρῶτιστα μὲν χρή κοῦφον ἐξορμᾶν πόδα
	Βάτρ. 396	ἄγ' εἶα/νῦν καὶ τὸν ὠραῖον θεὸν παρακαλεῖτε δεῦρο φῶδαῖσι, τὸν ξυνέμπορον τῆσδε τῆς χορείας.
	Πλουτ. 760	ἀλλ' εἶ' ἀπαξάπαντες ἐξ ἑνὸς λόγου ὀρχεῖσθε καὶ σκιρτᾶτε καὶ χορεύετε ⁴⁶ .

Ἐκ τῶν χωρίων τούτων προκύπτουν τὰ ἐξῆς: Τὸ εἶα παραδίδεται εἰς μεταγενεστέραν τοῦ Ἀρχιλόχου ποίησιν καὶ συνοδεύεται σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ διαφόρων μορίων⁴⁷, ἀλλ' οὐδέποτε ὑπὸ συνδέσμου μὲ μεταβατικὴν σημασίαν (ὡς π.χ. ὑπὸ τοῦ καὶ ἢ τοῦ δέ)⁴⁸. Πέρα δ' ὁμοῦς

43. Τὸ εἶα εἰς τὸν Πίνδαρον εἶναι ἀπαξ εἰρημένον ὡς ἀπαντῶν μόνον ἐνταῦθα, εἰς οὐδένα δὲ τῶν ἄλλων λυρικῶν ποιητῶν παραδίδεται τοῦτο.

44. Πθ. καὶ Αἴσχ. Δικτυουλοῖ (P. Ox. 2161 II 22): ἀλλ' εἶα στεῖχόμεν ὁπως... καὶ Θεωροὶ ἢ Ἰσθμιασταὶ (P. Ox. 2162 I 18): εἶα δὴ σκοπεῖτε δῶμα ποντίου σεισίσθονος.

45. Πθ. καὶ Εὐρ. Ἰφ. Ταύρ. 1423: ὦ πάντες ἀστοί..., οὐκ εἶα δραμεῖσθε... (εἶα = λοιπόν).

46. Πθ. καὶ Ἀριστοφ. Εἰρ. 459 ὦ εἶα // εἶα μάλα // ὦ εἶα // ὦ εἶα // εἶα ἔτι μάλα // ὦ εἶα, ὦ εἶα //, 467 εἶά νυν καὶ 468 εἶα ὦ.

47. Πθ. π.χ.: δὴ, νυν, ὦ (ἢ ὑπὸ τοῦ συνδέσμου ἀλλὰ ἢ ὑπὸ τῆς ὡς ἐπιρρήματος χρησιμοποιομένης προστακτικῆς ἀγε). Ἡ χρήσις οἰουδήποτε ἐκ τῶν μορίων τούτων (ὡς π.χ. τοῦ δὴ, ἐπειδὴ τὸ δ παραδίδεται ὡς τέταρτον γράμμα εἰς ὅλους τοὺς κώδικας) μαζὶ μὲ τὸ εἶα εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον δὲν εἶναι δυνατὴ ἐκ τοῦ μέτρου (ἦτοι: εἶα δὴ ἢ εἶα ὦ = - υ -, εἶά νυν = - υ - ἢ - υ υ), ἐνφ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐν λόγῳ στίχου ἀπαιτεῖται: - υ ἢ υ υ υ (βλ. ἀνωτ., ὑποσημ. 27).

48. Τοῦτο εἶναι εὐνόητον: Τὸ εἶα κατὰ τὴν σημασίαν του ὡς ἐπιφώνημα (ὡς ἴδιον δηλαδὴ μέρος τοῦ λόγου) δὲν περιέχει ρηματ. ἐνέργειαν, διὸ καί, ὡς δεικνύουν καὶ τὰ ἀνωτέρω χωρία, εἰς ὅσα ἐξ αὐτῶν συνοδεύεται τοῦτο ὑπὸ ρημ. τύπου, συνδέεται ἀμέσως πρὸς αὐτόν, ὁπότε κατ' οὐδένα τρόπον δικαιολογεῖται πρὸ αὐτοῦ (τοῦ ρημ. τύπου) χρήσις μεταβατικοῦ τινος συνδέσμου. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον εἰς οὐδένα τῶν ὡς ἄνω σχετικῶν χωρίων ἀκολουθεῖ μετὰ τὸ εἶα τοιοῦτος σύνδεσμος (πθ. π.χ. εἶα τευχίζομεν, εἶα χώρει κλπ., ἐνφ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ ὑπῆρχεν ἡ φράσις: "εἶα καὶ τευχίζομεν", "εἶα καὶ χώρει"). Κατὰ ταῦτα, ἐὰν τὸ εἶα γίνῃ δεκτὸν εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον, τότε πρέπει τοῦτο καὶ κατὰ τὴν σημασίαν του καὶ κατὰ τὴν χρῆσιν του εἰς τὴν Ἑλλην. Γραμματείαν νὰ συνδεθῇ μὲ τὸ ἀλέξεν καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ σύνδεσμος δ' (δέ) νὰ (θεωρηθῇ ὡς διττογραφία ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ α τοῦ ἀλέξεν: Δ/Α καὶ νὰ) ἐξοβελισθῇ.

τούτων τὸ εἶα: 1) ἀπαντᾷ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου⁴⁹ (εἷς τινα μάλιστα χωρία καὶ ὡς πρώτη λέξις αὐτοῦ), 2) συνοδεύεται ἐνίοτε ὑπὸ κλητικῆς προσφωνήσεως, 3) προηγείται σχεδὸν πάντοτε προστακτικῆς (ἢ ὑποτακτικῆς ἀντὶ προστακτικῆς⁵⁰) καὶ 4) εἰς τὸ χωρίον τοῦ Πινδάρου ἀπαντᾷ ἄνευ μορίου. Κατὰ ταῦτα⁵¹ δὲν ἀπορρίπτεται ἐκ πρώτης ὄψεως τὸ εἶα ὡς λέξις διὰ τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον.

Ἀλλά, ἐπειδὴ κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἀφ' ἐνὸς μὲν πρέπει νὰ δεχθῶμεν εἰς τὸν ἐξεταζόμενον στίχον δύο διττογραφίας καὶ νὰ ἐξοβελίσωμεν παραδιδομένας συλλαβὰς (ἦτοι: τὸ -δεν καὶ τὸ δ', καὶ κυρίως τὸ δεύτερον), ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ εἶα εἶναι ἀμάρτυρον εἰς τὸν Ἀρχιλόχον καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν πρὸ αὐτοῦ ποίησιν, δὲν δύναται νὰ γίνη ἡ λέξις αὕτη ἀνεπιφυλάκτως δεκτὴ καὶ ἀπομένει νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ἄλλην περίπτωσιν.

Κατὰ τὴν δευτέραν περίπτωσιν ὡς πιθανώτερα γραφὴ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐν λόγῳ στίχου εἶναι ἡ λ. ἄνα μὲ τὸ τε, ἦτοι: ἄνα τε δυσμενῶν δ' ἀλέξεν... Ἡ λέξις αὕτη εἶναι ἡ πρόθεσις ἀνά, ἡ ὁποία ἀπαντᾷ ἤδη εἰς τὸν Ὅμηρον μὲ ἀναβιβασμὸν τοῦ τόνου ἀντὶ προστακτικῆς⁵² (ἦτοι: ἄνα = ἀνάστηθι, ἐγέρθητι, σύνελθε)⁵³. Τὸ νόημα ἀκριβῶς τοῦτο, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω (σ. 70), ἀπαιτεῖται ἐν ἀρχῇ τοῦ 2ου στίχου. Οὕτω μετὰ τὴν προστακτικὴν ταύτην μὲ τὸ μετ' αὕτην ἐγκλιτικὸν μόριον (σύνδεσμον) τε (ἄνα τε), διὰ τῆς ὁποίας (ἀφ' ἐνὸς) καλεῖται ὁ θυμὸς νὰ συνέλθῃ (νὰ παραμερίσῃ πρὸς στιγμὴν τὰ ἀμύχανα κήδεα), ἀκολουθεῖ ἡ ἑτέρα προστακτικὴ μὲ τὸ πρὸ αὐτῆς συνδετικὸν μόριον (σύνδεσμον) δὲ (δ' ἀλέξεν), διὰ τῆς ὁποίας (ἀφ' ἑτέρου) καλεῖται ὁ θυμὸς ἐν συνεχείᾳ νὰ χωρήσῃ εἰς αὐτοπροστασίαν καὶ

49. Τὸ ἀλλ' εἶα ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου εἰς τινα τῶν ἀνωτέρω χωρίων δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ ἀλλ' ἄνα τῶν ὁμηρικῶν στίχων (βλ. ἀνωτ., ὑποσημ. 31).

50. Οὕτω π.χ. εἰς τὸ ὡς ἄνω χωρίον τοῦ Πινδάρου (διὰ τὸ ἐλλείπον α' πρὸς. προστακτικῆς).

51. Πθ. καὶ ἀνωτέρω (σ. 75) τὰ περὶ παραδόσεως, μέτρου καὶ νοήματος τοῦ εἶα λεχθέντα. Ἀκριβῶς δὲ δι' ὅλα αὐτὰ τὰ θετικὰ στοιχεῖα καθὼς καὶ διὰ τὸ διττὸν παραδίδεται καὶ γραφὴ, ἀρχομένη ἀπὸ ε (ἐνάδεν Tr), ἐθεωρήθη τὰ μάλιστα ἀναγκαῖα ἢ ἐξετάσις του ἐνταῦθα.

52. Βλ. ἀνωτ., ὑποσημ. 31.

53. Ὅτι δὲ τὸ ἄνα ἀπαντᾷ εἰς τὸν Ὅμηρον πάντοτε ὡς δευτέρα λέξις, τοῦτο οὐδόλως ἐμποδίζει νὰ δεχθῶμεν αὐτὸ εἰς τὸν ἐξεταζόμενον στίχον ὡς πρώτην λέξιν αὐτοῦ, ὡς ἐπραξαν ἄλλωστε καὶ τινες τῶν ἀνωτέρω (σ. 68) εἰρημένων ἐρευνητῶν (πθ. Bergk, Lie-Brahm, Lasserre, Traditi καὶ Pfeiffer).

δρᾶσιν κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ἡ δὲ ἀνταπόκρισις τοῦ δὲ πρὸς προηγούμενον τε (ἦτοι: τε/δέ) εἶναι (βεβαίως περιωρισμένη ἔναντι τῆς τοῦ δὲ πρὸς τὸ μὲν, ἦτοι: μὲν/δέ, ἀλλ' ὅπως ὅποτε) πολὺ γνωστὴ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Γραμματείαν⁵⁴ (τοῦτ' αὐτὸ παρατηρεῖται ἀντιστοίχως καὶ εἰς τὴν συμπλοκὴν: οὔτε... οὐδὲ καὶ μήτε.. μὴδέ)⁵⁵. Ἐπιτραπήτω ἐνταῦθα ἡ παράθεσις δύο χωρίων ἐκ τῆς Ὀμήρου Ἰλιάδος:

E 359 φίλε κασίγητε, κόμισαί τέ με δὸς δέ μοι ἵππους,
 ὄφρ' ἐς Ὀλυμπον ἵκωμαι, ἴν' ἀθανάτων ἔδος ἐστί⁵⁶.

54. Πθ. August Mathiä, Ausführliche Grammatik, Theil II, Leipzig (1835), § 626, p-q, σ. 1502 (ἔθα καὶ παραδείγματα), E. Schwyzer - A. Debrunner, Griechische Grammatik (Handbuch der klassischen Altertumswissenschaft, Bd. II,1), München 1950-53, II, 1, 2, σ. 573 κέξ. Πρὸς τοῦτοις R. Kühner-B. Gerth, Ausführliche Grammatik der griechischen Sprache, II, 2, Hannover und Leipzig 1904 (ἀνατύπ. Hannover 1966), § 520, σ. 244, ὑποσημ. 3: «Die Verbindung von τε...δέ findet besonders statt, wenn der zweite Satz nachdrücklicher bezeichnet und als der gewichtvollere dem ersteren entgegengestellt werden soll» (ἀπὸ αὐτῶν καὶ ἡ ὑπογράμμισις τῆς λέξεως – αὐτόθι καὶ παραδείγματα).

55. Πθ. π.χ. Schwyzer-Debrunner, ἐνθ' ἂν, σ. 573 κέξ. καὶ κυρίως Kühner-Gerth, ἐνθ' ἂν, § 535, σσ. 288-295, ὅπου ἐν. σ. 290 (g) ἡ παρατήρησις: «οὐτε...οὐδέ (...) verhalten sich gerade ebenso wie τε...δέ (§ 520 A.3) und bedeuten daher: weder...noch auch, wenn das zweite Glied zu dem ersten in dem Verhältnisse eines Gegensatzes oder einer Steigerung steht» (ἀπὸ αὐτῶν καὶ ἡ ὑπογράμμισις τῶν λέξεων – αὐτόθι καὶ παραδείγματα).

56. Πθ. π.χ. J. La Roche, Homers Ilias, Teil II, Berlin (1870), σ. 22, ὁ ὅποιος μεταφράζων τὸ χωρίον τοῦτο παρατηρεῖ μεταξὺ ἄλλων, ὅτι τὸ τε/δέ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ λατινικόν cum/tum: «Das δὲ verhält sich zum vorangehenden τε wie im Lateinischen tum zu cum, und wird dadurch das zweite Glied besonders hervorgehoben "nimm mich in deinen Schutz, vor allem gib mir deine Pferde"». Ὁμοίως K. F. Ameis-C. Hentze, Anhang zu Homers Ilias, II. Heft, Leipzig (1882), σ. 97, οἱ ὅποιοι (μετὰ κριτικῆν τῶν παλαιότερων γενομένων προσπαθειῶν πρὸς διόρθωσιν τοῦ εἰς τὴν δευτέραν θέσιν παραδιδόμενου δὲ εἰς τε, «um die Regelmäßigkeit der gewöhnlichen Sprechweise herzustellen») παρατηροῦν πρὸ τῆς μεταφράσεως τοῦ χωρίου: «Aber dadurch (sc. διὰ τοῦ τε/τε) wird die Bitte der Aphrodite auf eine für den Zusammenhang weniger passende Weise abgeschwächt. Viel nachdrucksvoller lautet der Gedanke bei der handschriftlichen Lesart (sc. τε/δέ): "nimm mich einerseits bei dir auf, andererseits aber laß mich zum Olympos zurückeilen"....» (ἀπὸ αὐτῶν καὶ ἡ ὑπογράμμισις τῶν λέξεων). Βλ. καὶ προηγουμένην ὑποσημείωσιν (55).

Ω 425 ὦ τέκος..

430 αὐτόν τε ρῦσαι, πέμψον δέ με σύν γε θεοῖσιν,
 ὄφρα κεν ἐς κλισίην Πηληϊάδεω Ἀφίκωμαι⁵⁷.

Τὰ χωρία ταῦτα εἶναι λίαν χαρακτηριστικά, διότι ἐν αὐτοῖς ἀπαντοῦν κλητική προσφωνήσις καὶ δύο ἐπάλληλοι προστακτικαί, συν-οδευόμεναι ὑπὸ τῶν μορίων τε/δὲ καὶ ἔχουσαι (εἰς ἕκαστον χωρίον) ὡς ὑποκείμενον αὐτὸ τοῦτο τὸ προσφωνούμενον πρόσωπον. Καὶ αἱ τέσσαρες αὗται ὁμοιότητες ἀπαντοῦν ἀκριβῶς καὶ εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον μετὴν κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην προτεινομένην νέαν γραφὴν (θυμέ, θύμ'... ἄνα τε δυσμενῶν δ' ἀλέξεν...)⁵⁸. Πέρα δ' ὅμως τῶν ὁμοίων τούτων στοιχείων ἐξ ἐπόψεως μορφῆς, ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν ἡ αὐτὴ ὡσαύτως ὁμοιότης καὶ ἐξ ἐπόψεως περιεχομένου (νοήματος):

Κατὰ τὸ πρῶτον χωρίον (E 359) ἡ Ἀφροδίτη, τραυματισθεῖσα εἰς τὸ χέρι ὑπὸ τοῦ Διομήδους (E 335 κέξ.) ἐν τῇ προσπαθείᾳ τῆς νὰ σώσῃ τὸν υἱὸν τῆς Αἰνείαν (E 311 κέξ.) καὶ παραληφθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἴριδος, μεταφέρεται ὑπ' αὐτῆς αἰμόφυρτος εἰς τὸν ἐγγὺς τοῦ πεδίου τῆς μάχης καθήμενον ἀδελφόν τῆς Ἄρην (E 353 κέξ.) καὶ πεσοῦσα εἰς τὰ γόνατα (E 357 γνύξ ἐριποῦσα, τ.ἔ. γονατιστά, γονατιστή) παρακαλεῖ αὐτὸν (E 358 πολλὰ λισσομένη) τοῦτο μὲν νὰ τὴν παραλάβῃ μαζί του (νὰ τὴν θέσῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν του), τοῦτο δὲ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν τοὺς ἱπλοὺς του, διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὸν Ὀλυμπον, τὴν ἔδραν τῶν ἀθανάτων. Ἡ Ἀφροδίτη λοιπὸν ζητεῖ κατ' ἀρχὴν βοήθειαν (κόμισαί τέ με), τ.ἔ. ἐγκαρδίωσιν (παρηγορίαν ἢ καταπράυνσιν), ἀπὸ τὸν Ἄρην ὄχι μόνον ὡς ἀδελφὴ ἀπὸ ἀδελφόν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀθάνατος (ὡς θεὰ) ἀπὸ ἀθάνατον (ἀπὸ θεόν), διότι κατὰ τοὺς ἀμέσως ἐπομένους στίχους (E 361-62) φέρει βαρέως τὸ ὅτι ἐτραυματίσθη ὑπὸ θνητοῦ ἀνδρός. Αὕτη ὅμως ἔχει ἤδη διαφύγει τὸν κίνδυνον, ἀφοῦ μετὴν βοήθειαν τῆς Ἴριδος ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν μάχην καὶ μετεφέρθη εἰς τὸν ἀδελφόν τῆς, πλησίον τοῦ ὁποίου αἰσθάνεται τώρα πλεον ἄσφαλῆς. Ἐπομένως ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐνδιέφερεν αὐτὴν περισσότερον ἐν προ-

57. Ἡ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου 430 ἀντων. αὐτόν="ἐμέ αὐτόν". Πθ. πρὸς τούτοις καὶ Ὁμ. Ἰλ. Ψ 178=Ω 591.

58. Ὁ Ἀρχιλόχος προσωποποιεῖ εἰς τὸ ἐν λόγῳ ἀπόσπασμα τὸν θυμὸν του καὶ διαλέγεται πρὸς αὐτόν (τ. ἔ. πρὸς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτόν του) ὡς πρὸς πρόσωπόν τι ἀπευθυνόμενος.

κειμένῳ, ἦτο νὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν ὁ ἀδελφός τῆς τοὺς ἵππους του, διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὸν Ὀλυμπον. Μὲ ἄλλας λέξεις, τὸ διὰ τῆς δευτέρας προστακτικῆς (δὸς δέ μοι ἵππους) ἐκφραζόμενον (αἴτημα) νόημα τοῦτο εἶχε διὰ τὴν (αἰτοῦσαν) Ἀφροδίτην μεγαλυτέραν σημασίαν, διὸ καὶ τοῦτο, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ La Roche (ἀνωτ., ὑπόσημ. 56), ἐξαίρεται περισσότερον διὰ τοῦ συνοδεύοντος ταύτην μορίου δέ.

Κατὰ τὸ δεύτερον χωρίον (Ω 425-431) ὁ Πρίαμος μεταβαίνει πρὸς συνάντησιν τοῦ Ἀχιλλέως, διὰ νὰ τὸν παρακαλέσῃ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὸν νεκρὸν υἱὸν τοῦ Ἑκτορα. Ὁ Ἑρμῆς, σταλείς ἀπὸ τὸν Δία, διὰ νὰ προστατεύσῃ τὸν Πρίαμον καὶ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Πηλεΐδου (Ω 332 κέξ.), ἐμφανίζεται ἐνώπιον τοῦ Πριάμου ὡς Ἀργεϊφόντης ὑπὸ μορφήν νέου (Ω 345 κέξ.) καὶ κατὰ τὸν διεξαγόμενον μεταξὺ των ἐκτενὴ διάλογον λέγει μεταξὺ ἄλλων πρὸς αὐτόν, ὅτι εἶναι Μυρμιδῶν, υἱὸς τοῦ πλουσίου Πολύκτορος, ὅτι ἔχει ἔλθει εἰς τὸν πόλεμον ὡς (θεράπων=) ἀκόλουθος τοῦ Ἀχιλλέως (Ω 386 κέξ.) καὶ ὅτι εἶναι λίαν πρόθυμος νὰ τὸν προστατεύσῃ ἀπὸ τοὺς Ἀχαιοὺς, διότι δῆθεν ὁμοιάζει πρὸς τὸν πατέρα του (Ω 370 κέξ.). Μετὰ ταῦτα ὁ Πρίαμος, πληροφορούμενος (ἀπὸ τὸν Ἑρμῆν) ὅτι ὁ νεκρὸς υἱὸς του εὐρίσκεται ἀκόμη κείμενος εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλέως (Ω 411 κέξ.), ἐπείγεται νὰ ἔλθῃ πάραυτα πρὸς τὸν Ἀχιλλέα. Διὰ τοῦτο προσφέρει εἰς τὸν συνομιλητὴν του (Ἑρμῆν) ὥραϊον ποτήριον ὡς δῶρον διὰ τὴν λίαν φιλικὴν συμπεριφορὰν τοῦ πρὸς αὐτόν καὶ τὸν παρακαλεῖ τοῦτο μὲν νὰ τὸν σώσῃ (αὐτόν τε ῥῶσαι), τοῦτο δὲ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ μὲ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλέως. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ἐπειδὴ ὁ Ἑρμῆς, ὁ θεράπων τοῦ Ἀχιλλέως, ὑπεσχέθη προηγουμένως, ὅτι θὰ σώσῃ (προστατεύσῃ) τὸν Πρίαμον ἀπὸ τυχόν ἐχθρικὰς ἐνεργείας τῶν Ἀχαιῶν ἐναντίον του, ἦτο δηλαδὴ τρόπον τινὰ ἐξ ἡσυχασμένης ἢ προστασίας (διάσωσός) του, ἐνδιέφερεν πλέον τοῦτον (τὸν Πρίαμον) περισσότερον ἢ ὀδήγησός του (μετάβασις) εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλέως (πέμψον δέ με), διὸ καὶ τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος τοῦ στίχου ἐξαίρεται περισσότερον διὰ τοῦ συνοδεύοντος τὴν δευτέραν προστακτικὴν μορίου δέ.

Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει ἀκριβῶς καὶ εἰς τὸ ἐξεταζόμενον χωρίον: Ὁ ποιητὴς καλεῖ (κατὰ τὴν προτεινομένην νέαν γραφήν: ἄνα τε) τὸν θυμόν του τοῦτο μὲν νὰ ἐγερθῇ (συνέλθῃ), τοῦτο δὲ νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτόν, δρῶν κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ὁ τόνος καὶ ἐνταῦθα πίπτει περισσότερον εἰς τὸ

δεύτερον μέρος, δηλαδή δὲν ἐνδιέφερε τὸν ποιητὴν ἀπλῶς καὶ μόνον ἡ ἔγερσις τοῦ θυμοῦ τοῦ ἀπὸ τὰ ἀμήχανα κήδεα (παραμένοντος ὁμῶς ἔπειτα ἀδρανοῦς!), ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἡ ἐν συνεχείᾳ κατὰ τὰ συμφραζόμενα αὐτοπροστασία τοῦ καὶ δρᾶσίς του κατὰ τῶν ἐχθρῶν, διὸ καὶ τὸ διὰ τῆς δευτέρας προστακτικῆς (δ' ἀλέξεν) ἐκφραζόμενον νόημα ἐξαίρεται περισσότερον διὰ τοῦ συνοδεύοντος αὐτὴν μορίου δέ⁵⁹.

Διὰ τῶν παραδειγμάτων τούτων ὅχι μόνον δικαιολογεῖται πλήρως ἡ χρήσις αὐτῆ τῶν μορίων (συνδέσμων) τε/δέ, ἀλλ' εἶναι ταῦτα καὶ ὅλως ἀπαραίτητα εἰς παρομοίας περιπτώσεις, ὅπου δηλαδή ἐπὶ δύο π.χ. ἐπαλλήλων νοημάτων (τ.ἔ. τοῦ ἐνὸς ἀκολουθοῦντος ἀμέσως κατόπιν τοῦ ἄλλου) τὸ δεύτερον ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ σπουδαιότερον καὶ χρήζει διὰ τοῦτο ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως. Κατὰ ταῦτα ὀρθῶς ὁ Denniston⁶⁰ ἐπικρίνει τρόπον τινὰ τοὺς ἐκδότας ἐκείνους, οἱ ὅποιοι, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη (ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου), διορθῶνουν τὸ εἰς τὴν δευτέραν θέσιν παραδιδόμενον δὲ εἰς τε⁶¹.

Ἐκτὸς τοῦ νοήματος ἡ προτεινομένη νέα αὕτη γραφὴ χωρεῖ καὶ

59. Ὁμοίως καὶ εἰς τὰ διὰ τῶν μήτε/μηδέ (!) συμπλεκόμενα μέρη εἰς τὸ ἐξεταζόμενον ἀπόσπασμα (στ. 4-5: *μήτε νικῶν...μηδὲ νικηθεὶς*) τὸ θέρος πίπτει περισσότερον εἰς τὸ δεύτερον ἐξ αὐτῶν, δὲν ἐνδιέφερε δηλαδή τὸσον τὸ νὰ μὴ χαίρῃ πολὺ ὁ θυμὸς, ἂν νικᾷ, ὅσον κυρίως καὶ πρὸ πάντων τὸ νὰ μὴ ὀδύρεται (κλαίῃ ἀπαρηγόρητος) πίπτων κάτω εἰς τὸ δάπεδον τῆς οἰκίας (πθ. τὸ σήμερον λεγόμενον «νὰ μὴ θάζῃ τὸ κεφάλι κάτω νὰ πεθάνῃ»), ἂν νικᾶται, διὸ καὶ τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος ὡς σπουδαιότερον τοῦ πρώτου ἐξαίρεται ἰδιαιτέρως διὰ τοῦ *μηδέ*. Βλ. καὶ ἀνωτ., ὑποσημ. 55.

60. Ἐνθ' ἀν., σ. 513. Πθ. καὶ Ameis-Hentze, ἔνθ' ἀν. (ὑποσημ. 56), σ. 97.

61. Ὁ Denniston (ἐνθ' ἀν., σ. 513) χαρακτηρίζει περαιτέρω τὴν ἀνταπόκρισιν τοῦ δὲ πρὸς προηγούμενον τε ὡς «ἀσυνήθη» ἢ ὡς «μὴ κανονικὴν» (διὸ καὶ εἰς τὸ οἰκεῖον κεφάλαιον ὑπὸ τὸν τίτλον «irregular correspondences» συνεξετάζει καὶ ταύτην μαζί με τὰς τῶν μέν/τε, ἦ/τε, τε/ῆ κλπ.) καὶ ἐξηγεῖ τὸ φαινόμενον τοῦτο ὡς ἐξῆς: «The explanation of the irregularity probably is that the idea of contrast is added to the original idea of addition» (ἐνταῦθα χαρακτηρίζει μὲν οὗτος τὴν χρῆσιν ταύτην τοῦ τε/δέ ὡς «ἀσυνήθη, μὴ κανονικὴν», τ. ἔ. ὡς περιωρισμένην, ἐναντι ἀκριβῶς τῆς «συνήθους, κανονικῆς» μέν/δέ, θεωρεῖ ὁμῶς καὶ ταύτην πολὺ γνωστήν, ὡς τοῦτο φαίνεται καὶ ἐκ τῆς αὐτόθι παραθέσεως ἡ ἐξετάσεως ὑπὸ τοῦ ἰδίου πολλῶν ἀρχαίων χωρίων καὶ ἐκ τῆς εἰρημένης ἐπικρίσεώς του κατὰ τῶν ἐκδοτῶν, βλ. καὶ ἀνωτ., ὑποσημ. 54 καὶ 56). Εἰς ὅσα δὲ χωρία παρεμβάλλεται μέγα διάστημα μεταξὺ τῶν διὰ τοῦ τε καὶ τοῦ δὲ εἰσαγομένων, ὑπάρχει κατ' αὐτὸν «ἀνακόλουθον» σχῆμα, ὅπερ δὲν συμβαίνει οὔτε εἰς τὰ ὡς ἄνω χωρία τοῦ Ὁμήρου οὔτε εἰς τὸ ἐξεταζόμενον ἀπόσπασμα τοῦ Ἀρχιλόχου.

εἰς τὸ μέτρον τοῦ στίχου μετ' ἀνάλυσιν τῆς πρώτης μακρᾶς συλλαβῆς εἰς δύο βραχείας (ἦτοι: ἀνα τε = $\underline{\nu}\underline{\nu}$ υ)⁶².

Τέλος ὑπολείπεται νὰ ἴδωμεν, πῶς προήλθεν ἡ εἶναι δυνατόν νὰ προήλθε τὸ παραδιδόμενον δὲ ἐκ τοῦ (ὡς ἀρχικοῦ θεωρουμένου κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην) τε:

Εἶναι ἤδη γνωστόν, ὅτι τὰ ὀδοντικά, καὶ μάλιστα τὰ δ, τ π.χ. εἰς τὰς συμπλεκόμενας λέξεις τε-δὲ ἢ οὔτε-οὔδέ, (μῆτε-μηδὲ) συγχέονται συχνότατα κατὰ τὴν χειρόγραφον παράδοσιν τῶν κειμένων⁶³. Τοῦτο παρατηρεῖται εἰς πλείστα χωρία, ἔνθα ἀπαντοῦν τὰ μόρια ταῦτα καὶ ὅπου εἰς ἄλλα χειρόγραφα παραδίδεται τὸ δὲ καὶ εἰς ἄλλα τὸ τε⁶⁴. Ὁ λόγος δὲ τῆς συγχύσεως αὐτῆς ὀφείλεται προφανῶς εἰς τὴν προφορὰν τῶν ὀδοντικῶν (π.χ. δε=ντε' ἢ 'τε' ἢ ἀντιστρόφως τε=ντε' ἢ 'δε')⁶⁵.

Πρὸς τοῦτοις, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω (σ. 81, ὑποσημ. 61), ἡ ἀνταπόκρισις τοῦ δὲ πρὸς προηγούμενον τε (ἦτοι: τε/δὲ) εἶναι «ἀσυνήθης» ἢ «μὴ κανονικὴ» εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Γραμματείαν (ἐν-αντι τῆς «συνήθους» ἢ κανονικῆς) μὲν/δὲ), δὲν ἀποκλείεται διὰ τοῦτο ἐπίσης νὰ ἀντικατεστήθῃ ἐνταῦθα κατὰ τὴν παράδοσιν τὸ (ἀρχικόν) τε ὡς lectio difficilior διὰ τοῦ (ἀπαντῶντος καὶ εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ στίχου καὶ χωροῦντος εἰς τὸ μέτρον καὶ) εὐκολωτέρου εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲ (ἐφ' ὅσον τὸ ὡς «κανονικόν» περισσότερον ἀναμενόμενον μὲν δὲν χωρεῖ εἰς τὸ μέτρον τοῦ στίχου).

62. Βλ. ἀνωτ., ὑποσημ. 27.

63. Π6. π.χ. Edwin Mayser-Hans Schmoll, Grammatik der griechischen Papyri aus der Ptolemäerzeit, Berlin (1970²), σ. 146 κέξ. καὶ Francis Thomas Gignac, A Grammar of the Greek Papyri of the Roman and Byzantine Periods, vol. I, Milano (1975), σ. 81 κέξ.

64. Π6. π.χ. Ὁμ. Ἰλ. Α 93 108 Ν 230 Ὀδ. π 140 432 Ἡσιόδ. Θεογ. 78 107 Ἀρχιλ. άπ. 7,7 Πινδ. Ὀλ. 10,87 10,97 13,29 13,37 Αἰσχ. Πέρσ. 211 375 Σοφ. Ἀντιγ. 1345 (δῖς) Τραχ. 151 κλπ.

65. Μάλιστα δὲ, ὡς γνωστόν, τοιαῦτα λάθη προφορᾶς εἰς τὰ χειρόγραφα τῶν διαφόρων ἀρχαίων ἐλληνικῶν κειμένων ὀφείλονται μεταξὺ ἄλλων ἴσως καὶ εἰς (κατὰ τὴν καθ' ὑπαγόρευσιν ἀντιγραφὴν) ἄλλοδαπούς ἀντιγραφεῖς (ἔχοντας δηλαδὴ τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν ὡς ξένην). Ὡθω καὶ σήμερον ἡ ὑπὸ τῶν πλείστων ἄλλοδαπῶν ἐλληνιστῶν προφορὰ π.χ. τοῦ δὲ ἀκούεται συνήθως ὡς ντε ἢ τε καὶ ὄχι εὐκρινῶς ὡς δέ. Ὁμοίως δὲ ἐξηγοῦνται καὶ πολλὰ ἀρθογραφικὰ σφάλματα (ὡς π.χ. εἰ ἀντί η ἢ ο ἀντί ω), διό καὶ κατὰ τὴν κριτικὴν ἐκδοσὶν τῶν κειμένων δὲν ἀποτελοῦν ταῦτα πολλάκις σοβαρὰ προβλήματα.

Ἡ προέλευσις λοιπὸν τοῦ δὲ ἐκ τοῦ τε εἶναι κατὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν τρόπον λίαν δυνατὴ καὶ ἐξηγεῖται ἢ δικαιολογεῖται οὕτω πλήρως, καὶ μάλιστα ἄνευ παραβιάσεως τῆς παραδόσεως.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐρεῦνης συνάγεται, ὅτι ἡ γραφὴ ἄνα τε εἶναι ὀρθότερα ἐξ ἐπόψεως νοήματος καὶ μορφῆς (ἔναντι τῶν μέχρι τοῦδε προταθεισῶν διορθώσεων) καὶ ἐπὶ πλέον χωρεῖ κανονικῶς εἰς τὸ μέτρον τοῦ στίχου καὶ δὲν ἀφίσταται ἀπὸ (δὲν παραβιάζει) τὴν παράδοσιν. Ἐὰν πρὸς τοῦτοις ληθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ Ἀρχιλόχος χρησιμοποιοῖ εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐν λόγῳ ἀπόσπασμα τὸ μήτε πρὸ τοῦ μηδέ (!): στ. 4-5 *μήτε νικῶν... μηδὲ νικηθεὶς*, ἔνθα τὸ δεῦτερον ἐκ τῶν δύο τούτων ἐπαλλήλων νοημάτων ὡς σπουδαιότερον τοῦ πρώτου ἐξαίρεται περισσότερον διὰ τοῦ *μηδέ*, πρέπει νὰ δεχθῶμεν ἀναμφιβόλως, ὅτι καὶ εἰς τὴν κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀκριβῶς ὁμοίαν περίπτωσιν τοῦ ἐξεταζομένου χωρίου (τ.ἐ. μετὰ δύο ἐπάλληλα νοήματα καὶ τὴν διὰ τοῦ δὲ ἰδιαιτέραν ἔξαρσιν τοῦ δευτέρου ἐξ αὐτῶν ὡς σπουδαιότερου τοῦ πρώτου)⁶⁶ εἶχεν οὗτος χρησιμοποιοῦν ἀντιστοίχως τὸ τε πρὸ τοῦ δέ⁶⁷, ὅτι, μετὰ ἄλλας λέξεις, εἰς ἀμφοτέρας τὰς ὁμοίας αὐτὰς περιπτώσεις ἐχρησιμοποίησεν ἐν συνειδητῶς καὶ διὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς λόγον τὰ τε/δὲ καὶ μήτε/μηδὲ ἀντιστοίχως.

Ὅθεν πάντα τὰ ἀνωτέρω συνηγοροῦν ἀναντιρρήτως ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς, ὅτι ἡ γραφὴ ἀκριβῶς αὕτη: ἄνα τε ὑπῆρχεν (ἢ πρέπει νὰ ὑπῆρχεν) ἀρχικῶς εἰς τὸ κείμενον, εἶναι δηλαδὴ ἡ γνησίᾳ γραφῇ, τὴν ὅποιαν καὶ δεχόμεθα ἀνεπιφυλάκτως.

Ἡ ἀρχικὴ λοιπὸν γραφὴ *ANATE* (ἢ *anate*), ὡς προστακτικὴ ἢ ὡς πρόθεσις μετὰ τὸ ἐγκλιτικόν, προφανῶς μετεβλήθη κατ' ἀρχὴν (εἴτε ἐκ τῆς συχνῆς συγχύσεως τῶν ὀδοντικῶν εἴτε διὰ τὴν "ἀσυνήθη" χρῆσιν τοῦ τε/δὲ) εἰς *ANADE* (*anade*), ἔπειτα ἐξεληφθῆσαν καὶ αἱ τρεῖς αὗται συλλαβαὶ ὡς προστακτικὴ, ἐν συνεχείᾳ προσηρμώσθη αὕτη πρὸς τὴν ἰωνικὴν κατάληξιν τῆς ἀμέσως ἐπομένης προστακτικῆς (*ἀλέξεν*), χωρὶς νὰ ληθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ μέτρον ἢ καὶ ἀπὸ ἄγνοιαν αὐτοῦ (διότι τί ἄλλο σημαίνει ἡ παράδοσις μᾶς ἐκ τοῦ μέτρον

66. Βλ. περὶ πούτων ἀνωτ., σ. 81 (μετὰ ὑπόσημ. 59) κέξ.

67. Περὶ τῆς ἀντιστοίχου πρὸς τὰ τε/δὲ συμπλοκῆς τῶν οὔτε/οὐδὲ καὶ μήτε/μηδὲ βλ. ἀνωτ., ὑπόσημ. 54 καὶ 55.

ἀπορριπτομένης γραφῆς;), καὶ οὕτω προέκυψεν ἡ γραφή *ἀναδεν*, ἡ ὁποία καὶ παραδίδεται εἰς τοὺς περισσοτέρους καὶ δὴ καὶ ἀρχαιοτέρους κώδικας⁶⁸.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπομένην γραφήν, ἡ λ. *δυσμενών*, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω (σ. 70, ὑποσημ. 25), δύναται νὰ εἶναι ἡ ὀνομαστική (ἄρσεν. ἐνικ.) τοῦ μετοχικοῦ ἐπιθέτου ὁ *δυσμενέων* (-ών), ὅπερ ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον⁶⁹, ἡ γενική (πληθ.) τοῦ ἐπιθέτου *δυσμενῆς* εἰς θέσιν οὐσιαστικοῦ.

Κατ' ἀρχὴν ἐπειδὴ 1) τὸ ρ. *ἀλέξομαι* (μέσ. φων.) κεῖται ἐνταῦθα ἐν ἀπολύτῳ χρήσει (καὶ δὲν ἀπαιτεῖ ἀντικείμενον, ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε συντάσσεται μὲ γενικήν)⁷⁰, 2) ὁ αὐτὸς ἀκριθῶς (μέσος) ρημ. τύπος (*ἀλέξομαι*) ἀπαντᾷ ὁμοίως καὶ εἰς τὸ ὡς ἄνω εἰρημένον ὁμηρ. χωρίον Λ 348 (= X 231), ἥτοι ἐν ἀπολύτῳ χρήσει, εἰς ὑποτακτικὴν ἀντὶ προστακτικῆς (διὰ τὸ ἐλλεῖπον α' πρόσ. τῆς τελευταίας) καὶ μαζὶ μὲ (μετοχικὸν ἐπίθετον, τὴν) μετοχήν (*μένοντες*) καὶ 3) τὸ μετοχικὸν ἐπίθετον ὁ *δυσμενέων* ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰ τρία ὁμηρ. χωρία (βλ. ἀνωτ.) ὥσαυτως μόνον εἰς ὀνομαστικὴν (ἐνικ. ἢ πληθ.) ἄρσενικοῦ γένους, εἰς δὲ τὸ τρίτον ἐξ αὐτῶν (υ 314) συνδέεται καὶ πάλιν μὲ προστακτικὴν, διὰ πάντα ταῦτα δὲν ἀποκλείεται ἐκ πρώτης ὥψεως ἡ παραδιδομένη γραφή *δυσμενών* νὰ εἶναι τὸ μετοχικὸν τοῦτο ἐπίθετον (ἥτοι: *δυσμενών* = "μὲ ἐχθραν, μὲ ἐχθρικὰς διαθέσεις"), ὁπότε τὸ ἐναντίον πρέπει νὰ ἐκκληθῇ ὡς ἐπίθετον, προσδιορίζον τὸ οὐ-

68. Ἦτοι ἠκολούθησεν αὕτη (π.χ. κατὰ τὴν μεγαλογράμματον γραφήν) τὰ ἐξῆς στάδια: *ANATE > ANADE > ANADEY* (ἐκ τοῦ *AAEEY*). Ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ γραφή αὕτη παραδίδεται εἰς τὰ περισσότερα καὶ δὴ καὶ ἀρχαιότερα χειρόγραφα συνάγεται, ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὅλαι αὗται αἱ (κατὰ τὴν παράδοσιν γενόμεναι) μεταβολαὶ περιήλθον τελικῶς εἰς τὸ ἀρχέτυπον χειρόγραφον, ἐκ τοῦ ὁποίου προήλθον οἱ διάφοροι ἄλλοι κλάδοι τῆς παραδόσεως. Ἡ δὲ παραδιδομένη γραφή *ἐναδεν* μόνον εἰς τὸν μεταγενέστερον κώδικα (Marcianus), ὁ ὁποῖος ἐχρησιμοποιήθη εἰς τὴν ἐκδόσιν Trincavelliana, προέρχεται πιθανῶς ἐκ τῆς γραφῆς *ἀναδεν* διὰ παραναγνώσεως ἢ καὶ διορθώσεως τοῦ ἀρχικοῦ γράμματος (a/e ἢ A/E).

69. Ὅμ. Ὀδ. 6 71: ὡς μὴ πού τι πατήρ ἐμός ἐσθλὸς Ὀδυσσεύς // 72: *δυσμενέων* κ' ἄκ' ἔρεξεν ἐκκνήμιδας Ἀχαιοὺς, // 73: τῶν μ' ἀποτεινόμενοι κακὰ βέζετε *δυσμενέοντες*, // καὶ υ 314: ἀλλ' ἄγε μηκέτι μοι κακὰ βέζετε *δυσμενέοντες*. Κατὰ τὸ Λεξικὸν L S J ἐκτὸς τῶν χωρίων τούτων τοῦ Ὁμήρου οὐδ' αὖ μὲν ἄλλαχού τῆς Ἑλληνικῆς Γραμματείας ἀπαντᾷ τὸ μετοχικὸν τοῦτο ἐπίθετον.

70. Βλ. περὶ τούτου ἀνωτ., ὑποσημ. 25. Ὁτῶ π.χ. καὶ Ὅμ. Ἰλ. Λ 348 (= X 231): ἀλλ' ἄγε δὴ στέωμεν καὶ ἀλεξώμεσθα μένοντες καὶ 0 565 (= Π 562): Ὡς ἔφαθ', οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἀλέσασθαι μέναιον. Βλ. πλείονα παραδείγματα εἰς Λεξικὸν L S J, s.v.

σιαστ. στέρνον⁷¹.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην ἐλλείπει ὁ προσδιορισμὸς ἐχθρικής διαθέσεως, τὸν ὁποῖον ἀπαιτεῖ ἐνταῦθα ἡ φράσις: *προσβαλὼν στέρνον* (ἦτοι: «πρὸς ποῖον» ἢ «κατὰ ποίου» ἢ, ἄλλως, «τίνι» ὡς ἔμμ. ἀντικ. μετὴν αὐτὴν σημασίαν). Διὰ τοῦτο, ἀντὶ νὰ ἐννοήσωμεν τὸν προσδιορισμὸν αὐτὸν ἐκ τῶν συμφραζομένων (ἦτοι κατὰ τὸν στ. 3: «πρὸς τοὺς ἐχθροὺς» ἢ «κατὰ τῶν ἐχθρῶν» ἢ «τοῖς ἐχθροῖς»), ἐπειδὴ ὁ προσδιορισμὸς ἐν *δοκοῖσιν* ἢ ἐν *λόχοισιν* (= ἐν ἐνέδραις) σημαίνει τόπον (καὶ ὄχι ἐχθρικήν διάθεσιν), εἶναι προτιμότερον νὰ δεχθῶμεν, ὅτι τὸ *ἐναντίον* δὲν εἶναι ἐπιθέτον, προσδιορίζον τὸ οὐσιαστ. *στέρνον*⁷², ἀλλὰ ἐπίρρημα, συνδεόμενον μὲ τὸ *δυσμενῶν*⁷³, μὲ τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸν ἀπαιτούμενον ὑπὸ τῆς ὡς ἄνω φράσεως προσδιορισμὸν (ἦτοι: *ἐναντίον δυσμενῶν*)⁷⁴. Κατὰ ταῦτα ἡ λ. *δυσμενῶν* εἶναι γενικὴ (πληθ. ἄρσεν. γένους) τοῦ ἐπιθέτου *δυσμενῆς* εἰς θέσιν οὐσιαστικοῦ⁷⁵ (ἦτοι: *δυσμενῶν*, sc. ἀνθρώπων)⁷⁶. Τέλος δὲ ἐξ ἐπόψεως διαλέκτου ὀρθότερα γραφὴ εἶναι ἡ ἀσυναίρετος *δυσμενέων* (κατὰ συνίζησιν), τὴν ὁποίαν δέχονται καὶ οἱ Lasserre, Tarditi καὶ Treu⁷⁷ (τὸ ἀσυναίρετον καὶ εἰς τὰ τρία ὡς ἄνω, σ. 84, ὑποσημ. 69, ὁμηρ. χωρία ὀφείλεται εἰς τὸ μέτρον τοῦ στίχου).

Εἰς τὸ τελευταῖον ὑπὸ ἐξέτασιν χωρίον τὴν ὑπὸ τοῦ Klinger προ-

71. Ὁ νοῦς τοῦ στίχου κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην: «...σύνελθε, ἀλλὰ πρὸ παντός με ἐχθραν ἢ μὲ ἐχθρικός (ὀρμητικός) διαθέσεις ὑπεράσπιζε σαυτὸν, προτείνων ἀντιμέτωπον στήθος...».

72. Οὕτω συνδέει τὴν φράσιν *ἐναντίον στέρνον* ὁ Lasserre (κατὰ τὴν μετάφρασίν του), ἐνθ' ἄν., σ. 39 (ἀπ. 118).

73. Οὕτω π.χ. ὁ Treu, ἐνθ' ἄν., σ. 71, ὁ Moore, ἐνθ' ἄν., σ. 75, καὶ ὁ Tarditi, ἐνθ' ἄν., σ. 272.

74. Περιττὸν νὰ τονισθῇ, ὅτι τὸ ἐπίρρημα *ἐναντίον* ἐπιτάσσεται πολλάκις εἰς τὴν ποιήσιν κατὰ τὰς ἐκάστοτε ἀνάγκας τοῦ μέτρου. Πθ. π.χ. Ὁμ. Ἰλ. Α 534 I 559 Υ 97 Φ 574 καὶ Ὁδ. ξ 278.

75. Τὸ ἐπιθέτον *δυσμενῆς* μεταφράζουν ἐπίσης καὶ οἱ Lasserre, ἐνθ' ἄν., σ. 39 (μολονότι συνδέει οὗτος τὸ *ἐναντίον* πρὸς τὸ *στέρνον*), Treu, ἐνθ' ἄν., σ. 71, καὶ Moore, ἐνθ' ἄν., σ. 75.

76. Διὰ τὴν ὑπαρξίν τῶν δύο συνωνύμων ἐνταῦθα: *δυσμενῶν* (στ. 2) καὶ *ἐχθρῶν* (στ. 3) βλ. κατωτ., ὑποσημ. 87 καὶ 89.

77. Ὁ Lasserre διώρθωσεν ὁμοίως καὶ τὴν παραδιδομένην μετοχὴν *νικῶν* εἰς *νικέων* (στ. 4), ὅπερ ἐδέχθησαν καὶ οἱ Treu, Tarditi καὶ West.

ταθεῖσαν διόρθωσιν τῆς παραδιδομένης (ἐμπροθέτου ἢ συνθέτου) γραφῆς: ἐν δοκοῖσιν ἢ ἐνδόκοισιν⁷⁸ (προελθούσης κατὰ παρανάγνωσιν: Α/Δ) εἰς ἐν λόχοισιν (= ἐν ἐνέδραις) ἐδέχθη καὶ ἐξήτασεν ἐκτενῶς ὁ Jaeger⁷⁹, παρατηρῶν μεταξὺ ἄλλων ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Ἑσυχίου ἐξηγουμένη «γλῶσσα» ἐνδοκος «has no parallels and is odd». Πέρα δ' ὅμως τούτου ἡ ἔννοια τῆς φράσεως: ἐν λόχοισιν ἐχθρῶν δὲν εἶναι ἐκ πρώτης ὄψεως σαφής, διότι ἄλλοι ἐρευνηταὶ δέχονται τὴν γεν. ἐχθρῶν ὡς ἀντικειμενικὴ⁸⁰ καὶ ἄλλοι ὡς ὑποκειμενικὴ⁸¹, ὅπερ χρήζει ἐξηγήσεως:

Κατὰ τὸ νόημα τοῦ κειμένου οἱ στίχοι 1 καὶ 4-7 ἀφοροῦν εἰς τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν ἢ ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου (εἰδικώτερον τοῦ ποιητοῦ καὶ γενικώτερον παντὸς ἀνθρώπου)⁸². Μὲ ἄλλας λέξεις, ὁ ποιητὴς (προσωποποιῶν ἐνταῦθα τὸν θυμὸν του) προσπαθεῖ νὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ νὰ διδάξῃ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν του (καὶ κατ' ἐπέκτασιν πάντα ἄνθρωπον, θνητὸν) νὰ ἀποβάλλῃ (ὁ ἴδιος) τὴν παθοφοβίαν (ἡττοπάθειαν)⁸³ καὶ νὰ

78. Ἡ παραδιδομένη γραφή: ἐν δοκοῖς (Tr) ἀπορρίπτεται ἐκ τοῦ μέτρου τοῦ στίχου.

79. Ἐνθ' ἀν., σ. 103. Ὡς παρατηρεῖ ὁ Jaeger, ὀρθῶς μὲν ἀντελήφθη ὁ Ἑσυχίος τὴν ἔννοιαν τῆς φράσεως ἐνταῦθα, ἀλλὰ ἐξηγεῖ εἰς τὸ Λεξικόν του ὡς ὑποτιθέμενον λήμμα τὴν γραφὴν «ἐνδοκος» ἐνέδρα, τὴν ὁποίαν εὗρεν Ἰσως ὡς Σχόλιον εἰς τὸ περιθώριον χειρογράφου τινὸς ἢ εἰς ἄλλην πηγὴν.

80. Π6. π.χ. Treu (ἔνθ' ἀν., σ. 71: «Gilt die Gegner zu empfangen, laß ganz nahe sie heran»). Π6. καὶ P. Friedländer, Retractationes, ...III. In Archilochi frg. 67a, Hermes 64 (1929), σ. 178 κέξ.: «wenn wir den Feind annehmen» (οὕτω κατὰ τὸ κριτ. ὑπόμνημα τοῦ Diehl, ἀλλὰ ὁ Friedländer τελικῶς διερωτᾷται ἐνταῦθα: «sic verba Archilochi haud scio an recte interpreter»).

81. Οὕτω π.χ. ὁ Jaeger (ἔνθ' ἀν.): «in an ambush of thine enemies take a stand near them firmly», ὁ Lasserre (ἔνθ' ἀν.), σ. 39: «Ne bronche pas au piège des méchants» καὶ ὁ Tarditi, ἔνθ' ἀν., σ. 272: «Non indietreggiare davanti alle loro insidie».

82. Π6. π.χ. A. Lesky, Geschichte der griechischen Literatur, München 1963², σ. 134: «Das schönste Bekenntnis seiner Lebensauffassung hat der Dichter (sc. Archilochos) in den Versen (67 D.) hinterlassen, in denen er sein Herz anredet: mutig soll es sich seinen Feinden stellen, im Erfolg nicht übermäßig prahlen, im Unglück nicht verzagen und immer des Lebens Wechselmaß bedenken. So beugt sich auch die heiße Leidenschaft dieses Mannes letzten Endes der weisesten Forderung griechischen Denkens, der nach dem Maß in allen Bereichen des Lebens» (βλ. καὶ μετάφρ. Ἀ. Τσοπανάκη, Θεσσαλονίκη 1964, σ. 179).

83. Π6. καὶ Treu (ἔνθ' ἀν., σ. 221), ὁ ὁποῖος παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Ἀρχιλόχος ἐνταῦθα πρέπει νὰ εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν κυρίως τὸ χωρίον Ὁμ. Ὀδ. υ 18 κέξ.: τέτλαθι δῆ, καρδὴ... Π6. καὶ Θεογν. 1029: τόλμα θυμὲ κακοῖσιν ὁμως ἀτλητα πεπονθῶς.

προστατεύη τὸν ἑαυτὸν του, ἀντιμετωπίζων μὲ σθένος τοὺς ἐχθρούς, καὶ πρὸς τούτοις νὰ ἀποφεύγῃ τὰς ὑπερβολὰς (χαρὰς ἢ λύπης) κατὰ τὰς εὐμενεῖς ἢ δυσμενεῖς περιστάσεις τοῦ βίου (ἀντιστοιχῶς) καὶ νὰ ἔχῃ πάντοτε κατὰ νοῦν, ποῖος ρυθμὸς κυβερνᾷ (κυριαρχεῖ εἰς) τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου, τ.ἐ. νὰ σκέπτεται τὴν μοῖραν τοῦ ἀνθρώπου, παντὸς ἀνθρώπου, καὶ τὸ εὐμετάβολον τῆς τύχης του⁸⁴ ἢ κατὰ τὸν Lesky ("des Lebens Wechselmaß" καὶ κατὰ μετάφρ. Τσοπανάκης =) «τὴν ἐναλλαγὴν τῆς ζωῆς» του⁸⁵. Ἐντεῦθεν προκύπτει ὅτι καὶ οἱ στίχοι 2-4 (δυσμενῶν... ἀσφαλῶς) εἰς τὸ κοινωνικο-διδασκατικὸ περιεχομένον ἀποσπασμα τοῦτο δὲν ἀφοροῦν ἐν κυριολεξίᾳ εἰς τὸν πόλεμον, ἀλλ' ἀποτελοῦν μεταφορὰν ἀπὸ τὴν πολεμικὴν κατάστασιν (ζωήν)⁸⁶, ἀπὸ ὅπου

84. Ἐκ τῶν κατ' ἐνεστῶτα προστακτικῶν: ἀλέξεν, ἀγάλλω, ὀδύρεο, χαῖρε, ἀσχάλα καὶ γίγνωσκε καὶ διὰ καὶ ἐκ τῆς διαρκοῦς ἰσχύος τῶν εἰς τὸ ἀπόσπασμα διαλαμβανομένων διδασμάτων πρέπει καὶ αἱ μετοχαὶ ἀόριστου: προσθαλὼν, κατασταθεῖς, νικηθεῖς καὶ καταπεσὼν νὰ θεωρηθοῦν ὡς γνωμικοὶ ἀόριστοι καὶ νὰ ἀποδοθοῦν ὡσαύτως δι' ἐνεστῶτος (ἐτέθησαν δὲ εἰς ἀόριστον διὰ τὸ μετρον. Πβ. ἀντιθέτως ἐν. στ. 4: νικῶν). Μὲ ἄλλας λέξεις, ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα, ἀφορμώμενος προφανῶς ἀπὸ προσωπικοῦ τινὸς βιώματος (ἢ βιωμάτων) κατὰ τοὺς πρώτους στίχους, διατυπώνει κατόπιν γενικὰς παρατηρήσεις ὡς διδάγματα, ἔχοντα καθολικὸν κύρος ἢ ἰσχύοντα διὰ πάντα ἄνθρωπον καὶ εἰς πᾶσαν ἐποχὴν.

85. Βλ. ἀνωτ., ὑποσημ. 82. Πβ. καὶ B. Snell, Aischylos und das Handeln im Drama, ἐν: Philologus Suppl. 20, Heft 1, Leipzig (1928), σ. 27: «Er (sc. Archilochos) fühlt sich nicht als Krieger, der für etwas kämpft, dem ein Ziel wert wäre (fr. 22), sondern nur als Soldat, der den Krieg mit seinem wilden Leben liebt; sein θυμός wird nicht aktiv, drängt nicht zu bestimmtem Handeln, sondern ist nur wild erregt, sucht das intensive Leben mit seinem "Rhythmos", den es zu "erkennen" gilt, wie Archilochos es deutlich ausspricht.... Ihm ist dieser θυμός lebendig bewegt, die Gegensätze verdichten sich zu der Polarität einer erlebten Einheit». Διὰ τὸ σχῆμα μεταφορᾶς τοῦ τελευταίου στίχου βλ. O. Schroeder, Ρυθμός, ἐν: Hermes 53 (1918), σ. 324 κέξ. καὶ Τρευξένης ἀν., σ. 221 (ἐκεῖ καὶ περαιτέρω βιβλιογραφία). Διὰ τὴν ἐναλλαγὴν τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων (τῶν θνητῶν) πβ. π.χ. Εὐριπ. Ἰφ. Αὐλ. 161 κέξ.: θνητῶν δ' ὁλβιος ἐς τέλος οὐδεὶς/οὐδ' εὐδαίμων/οὔπω γὰρ ἔφην τις ἄλυσος καὶ Ἡρόδ. 1,207,2 (Κροῖσος λέγει πρὸς Κύρον): ἐκεῖνο πρῶτον μάθε ὡς κύκλος τῶν ἀνθρωπίων ἐστὶ περηγμάτων, περιφερόμενος δὲ οὐκ ἔβ' αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχεῖν.

86. Ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ τούτου τοῦ Ἀρχιλόχου γνωρίζομεν μεταξύ ἄλλων, ὅτι οὗτος, ἐγκαταλείψας διὰ πενίαν τὴν Πάρον, ἐγκατεστάθη εἰς Θάσον, ὅπου ἐδημιούργησε πολλὰς ἐχθρας μὲ τοὺς κατοίκους τῆς καὶ ὅπου ὡς μισθοφόρος (στρατιώτης) ἐκέρδιζε τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Κατὰ ταῦτα ἐγνώριζε πολὺ καλῶς τὰ τοῦ πολέμου, τὴν στρατιωτικὴν ζωὴν. Οἶω π.χ. λέγει ἐν ἀπ. 1 (D.) ὅτι εἶναι ὑπέρτης τοῦ θεοῦ τοῦ πολέμου καὶ τῶν Μουσῶν (τῆς ποιήσεως), ἐν ἀπ. 13 (D.) ὅτι τὸν μισθοφόρον τὸν ἐκτιμοῦν μόνον, ἐν ὁσφ

καὶ ἡ ἀντίστοιχος ὁρολογία αὐτῶν⁸⁷.

Κατὰ τὸ κείμενον λοιπὸν τοῦ ἀποσπάσματος ἡ φράσις: *λόχοι* (= ἐνέδραι) *ἐχθρῶν* σημαίνει ἀκριβῶς τὰς ἐκάστοτε ἐπινοουμένας «πλεκτάνας» (στηνομένας «παγίδας») ὑπὸ τῶν «κακῶν (μισητῶν)» ἀνθρώπων. Εἰς αὐτὰς τὰς «πλεκτάνας» (ἀδικοπραγίας) ἐκ μέρους ἐχθρῶν ἀνθρώπων (μισητῶν συνανθρώπων) καλεῖται ὁ *θυμὸς* νὰ ὑπερασπίζη (προστατεύη) ἑαυτὸν, προβάλλων σθεναρὰν ἀντίστασιν καὶ λαμβάνων σταθερὰν θέσιν πλησίον αὐτῶν (τῶν «ἐνεδρευόντων» καὶ καιροφυλακτούντων, διὰ νὰ θλάψουν)⁸⁸. Κατ' ἀκολουθίαν ἡ γεν. *ἐχθρῶν* εἶναι ὑποκειμενικὴ, ὥς δέχονται καὶ οἱ Jaeger, Lasserre καὶ Tarditi. Τέλος ἡ φράσις: *ἐν λόχοισιν ἐχθρῶν* πλησίον κατασταθεῖς ἀσφαλῶς πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπεξηγήσεις τῆς προηγουμένης: *προσβαλὼν στέρνον ἐναντίον δυσμενῶν*, διὸ καὶ ὀρθῶς χωρίζεται ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν διὰ κόμματος⁸⁹.

Ὅθεν ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐρεύνης προκύπτει ἡ ἐξῆς μορφή τοῦ κειμένου:

*Θυμέ, θυμ' ἀμυχάνοισι κήδεσιν κυκώμενε,
ἄνα τε δυσμενέων δ' ἄλεξεν προσβαλὼν ἐναντίον
στέρνον, ἐν λόχοισιν ἐχθρῶν πλησίον κατασταθεῖς*

χρόνῳ μάχεται καὶ ἐν ἀπ. 6 (D.) ὅτι εἰς τὴν μάχην ἐναντίον τῶν Σαίων πρὸς ἀπόκτησιν τῆς (λίαν ἀντιπαθοῦς πρὸς αὐτὸν) Θάσου ἐγκατέλειπε τὴν ἀσπίδα του (ἐγένετο ρίψασις). Π6. πρὸς τούτοις Κριτίαν 88 B 44, ἐν: *Fragmente der Vorsokratiker*, ἔκδ. Diels-Kranz, Berlin 1952 (Nachdr. 1960), II, σ. 396 καὶ B. Snell (βλ. προηγουμένην ὑποσημείωσιν).

87. Κατὰ ταῦτα ἡ λ. *ἐχθρῶν* σημαίνει «μισητῶν ἀνθρώπων» (συνανθρώπων – ὡς π.χ. ἦσαν δι' αὐτὸν οἱ κάτοικοι τῆς Θάσου, μὲ τοὺς ὁποίους, ὥς ἐλέχθη, ἐδημιούργησεν *ἐχθρὰς* καὶ εἶχε *συχνάς προστριβάς* καὶ τοὺς ὁποίους κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπονοεῖ ἐνταῦθα – καὶ ὅχι πολεμίων ἐχθρικῆς χάρας), ἡ δὲ λ. *λόχοι* (= ἐνέδραι) σημαίνει «πλεκτάνα» (παγίδες, μηχανορραφίαι, οἰαδήποτε ἀδικίαι, ὡς π.χ. συκοφαντίαι, προσβολαί, ὕβρεις, ζημίαι κλπ.). Ὡς δὲ πρὸς ἀποφυγὴν ἀκριβῶς τοιαύτης παρερμηνείας τῆς λ. *ἐχθρῶν* (ἂν μὴ διὰ τὸ μέτρον) προετάχθη αὐτῆς τὸ συνώνυμον *δυσμενῶν* (βλ. καὶ κατωτ., ὑποσημ. 89).

88. Ὁ Jaeger (ἐνθ' ἂν.) ὀρθῶς παρατηρεῖ ὅτι ἡ γεν. *ἐχθρῶν* ἀνήκει ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὸ ἐν *λόχοισιν* καὶ εἰς τὸ *πλησίον*.

89. Κατὰ ταῦτα ἡ χρῆσις τοῦ συνωνύμου *ἐχθρῶν*, ἐκτὸς τοῦ ὅτι τοῦτο (κατὰ τὴν πολεμικὴν ὁρολογίαν) ἀπαιτεῖται ὑπὸ τῆς φράσεως (τῆς πολεμικῆς εἰκόδος) *ἐν λόχοισιν* (= ἐν ἐνέδραις) περισσότερον (ἀπὸ τὸ *δυσμενῶν*), ἦτο εἰς τὴν ἐπεξηγήσιν ταύτην τὰ μάλιστα ἀναγκαῖα πρὸς ἀποφυγὴν τῆς αὐτῆς λέξεως. Βλ. καὶ ἀνωτ., ὑποσημ. 87.

ἀσφαλέως· καὶ μήτε νικέρον ἀμφάδην ἀγάλλεο
 μηδὲ νικηθεὶς ἐν οἴκῳ καταπεσὼν ὀδύρεο.
 ἀλλὰ χαρτοῖσιν τε χαῖρε καὶ κακοῖσιν ἀσχάλα
 μὴ λήν· γίγνωσκε δ' οἶος ῥυσμὸς ἀνθρώπους ἔχει.⁹⁰

90. Ὁ νοδός: «Ψυχὴ μου, ψυχὴ μου, ταρασσόμενη ἀπὸ θλίψεις ποὺ σὲ φέρνουν σὲ ἀμηχανίαν, σύνελθε, ἀλλὰ πρὸ πάντων ὑπεράσπιζε τὸν ἑαυτὸν σου, προτείνοντας πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τὸ στήθος, κρατώντας δηλαδὴ στίς ἐνέδρες (παγίδες) τῶν ἐχθρῶν σταθερὰ τὴν θέσιν σου πλησίον τους. Καὶ μήτε νὰ καυχιέσαι πολὺ, ἐὰν νικᾷς, μήτε νὰ ὀδύρεσαι, πέφτοντας μέσα στὸ σπίτι κάτω (στὸ δάπεδο), ἐὰν νικιέσαι. Ἀλλὰ νὰ χαίρεσαι γιὰ τὰ εὐχάριστα καὶ νὰ λυπᾶσαι γιὰ τὰ δυσάρεστα (γεγονότα τῆς ῥ' ἡς σου) χωρὶς ὑπερβολὴν· νὰ ἔχῃς δὲ (πάντοτε) στὸν νοὺν σου, ποιὸς ρυθμὸς κυβερνάει τοὺς ἀνθρώπους».